

Familie & Netværk

Evaluering 2019-2023

Mads Dahl Haahr, Sofie Ilsvard og Marie Høstrup

METODECENTRET

Virkningsfulde løsninger på socialområdet

Familie & Netværk Evaluering 2019-2023

Metodecentret

Olof Palmes Allé 19

8200 Aarhus N

Mads Dahl Haahr, Sofie Ilsvard & Marie Høstrup

Udgivet marts 2026

Download på www.metodecentret.dk

Der kan frit citeres fra udgivelsen, korrekt angivelse er:

Haahr, M.D., Ilsvard, S. & Høstrup, M. 2026. Familie & Netværk Evaluering 2019-2023. Metodecentret.

Indhold

1	Indledning	4
2	Sammenfatning	6
3	Hvad er Familie & Netværk?	8
3.1	Målgruppe.....	8
3.2	En intensiv indsats med fokus på varige forbedringer.....	9
3.3	Kvalitetssikring og faglig sparring	10
3.4	Teoretiske og metodiske ståsteder.....	12
4	Evalueringsens datagrundlag og metode	15
4.1	Kvantitativ virkningsevaluering.....	15
4.2	Kvalitativ undersøgelse.....	19
5	Målgruppen: Hvem er børnene og de unge i Familie & Netværk?	21
6	Kvantitativ virkningsevaluering	26
6.1	Børnenes og de unges trivsel øges markant.....	26
6.2	Tilknytning til skole og fritid styrkes	31
6.3	Problematisk adfærd hos barnet eller den unge mindskes	34
6.4	Færre anbringelsestruede børn og unge	38
6.5	Høj tilfredshed med indsatsen.....	39
6.6	Virker Familie & Netværk bedre for bestemte grupper af børn og unge?	42
7	Kvalitativ undersøgelse	47
7.1	Hvordan er det gået familierne?.....	50
7.2	Hvad peger forældrene på som virksomt ved Familie & Netværk?.....	54
8	Konklusion	63
	Bilag A – frafaldsanalyse og robusthedstest	66
	Bilag B: Udvikling på tværs af subgruppe	70

1 Indledning

Stadigt flere børn og unge oplever i disse år mistrivsel. Flere nationale opgørelser peger på et stigende problem¹. For nogle er der tale om midlertidige vanskeligheder, men for en voksende gruppe udvikler udfordringerne sig til mere komplekse og langvarige problemer med konsekvenser for både den enkelte, familien og samfundet. Det er en alarmerende udvikling, som understreger behovet for effektive forebyggende og behandlende indsatser.

I 2019 udviklede Metodecentret i samarbejde med Herning, Randers og Aarhus kommuner indsatsen Familie & Netværk. Målgruppen er familier, der har børn og unge med betydelige adfærds- og trivselsproblemer. Indsatsen er hjemmebaseret og intensiv og indebærer hyppige møder med familien og netværket. Det er en helhedsorienteret indsats, der arbejder struktureret og systematisk med både barnet eller den unge, forældre samt netværket rundt om barnet eller den unge, fx bedsteforældre og skole. Formålet er at styrke familiens og netværkets ansvar og handlekraft, så forandringer forankres i hverdagen.

I dag tilbydes indsatsen i fem kommuner: Aarhus, Herning, Randers, Viborg og Ikast-Brande.² Familierne henvises gennem Barnets Lov § 32.

I denne rapport evaluerer vi Familie & Netværk. Vi undersøger virkningen af indsatsen på en række centrale effektmål for de 489 børn og unge, som har afsluttet et forløb i perioden 2019 til 2023. Undersøgelsen baserer sig på både før-, efter- og opfølgingsmålinger hhv. 6 og 12 måneder efter afsluttet forløb. Det muliggør en vurdering af både de umiddelbare virkninger, og om de opnåede virkninger er stabile over tid. Vi undersøger desuden, om indsatsen virker særlig godt for bestemte grupper af børn og unge. Analysen suppleres af en interviewundersøgelse med syv forældre med henblik på at undersøge, *hvordan* Familie & Netværk konkret opleves og virker i praksis set fra familiernes perspektiv.

¹ Trivselskommissionen (2025). Baggrundsrapport. Status på trivslen blandt børn og unge.

² Ikast-Brande startede Familie & Netværk i 2024, og er derfor ikke med i denne evaluering.

Vi vil gerne rette en særlig tak til alle de familier, som har delt deres erfaringer og givet indblik i deres oplevelser med Familie & Netværk. Familiernes bidrag har været afgørende for undersøgelsens konklusioner og for at nuancere forståelsen af de temaer, som evalueringen belyser. Derudover vil vi gerne rette en tak til Marie Lindgaard Sundwall for hendes indsats i forbindelse med gennemførelsen af interviewene og bidrag til analysen heraf.

1.1 Læsevejledning

Kapitel 2 sammenfatter evalueringens centrale konklusioner.

Kapitel 3 giver en kortfattet introduktion til Familie & Netværk

Kapitel 4 præsenterer evalueringens undersøgelsesdesign og datagrundlag

Kapitel 5 er en målgruppebeskrivelse af børnene og de unge i Familie & Netværk

Kapitel 6 præsenterer resultaterne fra den kvantitative virkningsevaluering

Kapitel 7 præsenterer indsigterne fra den kvalitative undersøgelse

Kapitel 8 opsummerer de centrale konklusioner

2 Sammenfatning

Evalueringen viser, at Familie & Netværk skaber markante og mærkbare forandringer for børn og unge med betydelige og komplekse vanskeligheder.

Tabel 1.1 giver et kort overblik over resultaterne fra indskrivning til udskrivning af indsatsen, der har en gennemsnitlig indskrivningstid på 7,8 måneder. Resultaterne viser, at børnenes og de unges trivsel øges markant. De får også en mere stabil tilknytning til skole og beskæftigelse og et mere aktivt og positivt fritidsliv. Vi kan desuden se, at indsatsen er effektiv til at hjælpe unge ud af kriminalitet og problematisk rusmiddelbrug.

De positive virkninger for børnene og de unge ser grundlæggende ud til at være stabile på længere sigt, hhv. 6 og 12 måneder efter afslutning i Familie & Netværk. Et år efter afslutning af indsatsen, er der fortsat signifikant færre unge, som er involverede i kriminalitet og/eller har et problematisk rusmiddelforbrug. Men den positive udvikling, som sker i løbet af indsatsen, hvor flere får et skole- eller beskæftigelsestilbud, er ikke fastholdt et år efter endt indsats. Til gengæld er der et stabilt og markant lavere fravær for de børn og unge, som har et skole- eller beskæftigelsestilbud.

9 ud af 10 forældre er tilfredse med indsatsen ved afslutning og næsten 85 % oplever fortsat at kunne bruge det, de har lært, et år efter afslutning. Det kan være en medvirkende årsag til, at Familie & Netværk lykkes med at skabe forandringer, som er bæredygtige for familierne over tid.

Interviews med forældre bekræfter, at Familie & Netværk har en markant positiv betydning for både barnet og familien. Forældrenes fortællinger giver også indsigt i, hvad der fra deres perspektiv opleves som særlig hjælpsomt. De beskriver, hvordan nye forståelser af barnets adfærd og konkrete redskaber har gjort dem i stand til at støtte deres børn mere hensigtsmæssigt. Forældrene beskriver, at de har fået konkrete redskaber til bedre kommunikation, konflikthåndtering og struktur i hverdagen. Hovedparten oplever, at det er varige kompetencer i deres forældreskab, som fortsat hjælper efter indsatsens afslutning. Mange fremhæver også den tætte og respektfulde relation til terapeuten og inddragelsen af netværket som vigtige elementer. Inddragelse af netværket, fx bedsteforældre og skolelærere, giver ro omkring barnet, fordi alle får og tager udgangspunkt i den samme forståelse af barnet.

Table 1.1 Oversigt over resultater i Familie & Netværk

Effektmål	Resultat
Skolegang og fritid	Styrket tilknytning til skole og beskæftigelse
Andel med skoletilbud eller beskæftigelse	Andelen af børn og unge med skoletilbud eller beskæftigelse øges
Fravær	Fravær fra skole/beskæftigelse reduceres
Fritidsjob	Andelen af unge med fritidsjob øges
Fritidsaktiviteter	Andelen af børn og unge med fritidsaktiviteter øges
Adfærd	Forbedring af barnets eller den unges adfærd
Problematisk brug af rusmidler	Reduktion i andelen med et problematisk forbrug af rusmidler
Involvering i kriminel aktivitet	Reduktion i andelen, som er involveret i kriminel aktivitet
Øvrig problematisk adfærd	Reduktion i andelen, som udviser problematisk adfærd.
Trivsel og funktion (SDQ)	Barnets eller den unges trivsel øges markant
Samlet problemscore	Reduktion i omfanget af barnet eller den unges problemer
Samlet påvirkningsscore	Problemerkernes indvirkning på barnet eller den unges dagligdag reduceres
Tilfredshed	Høj tilfredshed: 9 ud 10 forældre er helt eller delvist tilfredse med forløbet

3 Hvad er Familie & Netværk?

3.1 Målgruppe

Familie & Netværk er en indsats for familier med børn og unge i alderen 6-18 år, som har betydelige adfærds- og trivselsproblemer. Problemerne er ofte så omfattende, at de truer barnets udvikling, skolegang og sociale relationer.

Børnene og de unges livssituation er ofte præget af betydelig kompleksitet, hvor flere udfordringer er til stede samtidig. Det kan omfatte psykiatiske diagnoser, emotionelle og sociale vanskeligheder samt belastede eller manglende relationer. Udfordringerne optræder sjældent isoleret, men påvirker og forstærker hinanden, og mistrivsel kan komme til udtryk forskelligt afhængigt af kontekst. mistrivsel kan komme til udtryk gennem både udadrettede og indadrettede adfærd. Oftest er begge former for adfærd til stede.

Familierne befinder sig i langvarige og belastende situationer. Forældre kan føle sig magtesløse, udmattede eller selv være præget af psykisk sårbarhed samt sociale eller økonomiske vanskeligheder. Barnets mistrivsel påvirker typisk hele familien og øger risikoen for stress, sammenbrud og yderligere mistrivsel hos både forældre og søskende. Familie & Netværk arbejder derfor ofte med familier, hvor belastningen er så stor, at der er risiko for sammenbrud i familiesystemet som helhed.

De har ofte en lang og kompleks historik i mødet med det offentlige system. Mange har gennem flere år samarbejdet med forskellige indsatser og haft kontakt til flere instanser som skole, PPR, familieafdeling, psykiatri og anbringelsesområdet. Indsatserne har typisk været både forebyggende, støttende og behandlingsorienterede, men uden at det har ført til varige forbedringer i barnets trivsel eller familiens samlede situation.

Familie & Netværk er udviklet som et supplement til eksisterende tilbud og har til formål at skabe sammenhæng, koordinering og varige forandringer for børn, unge og deres familier, hvor tidligere indsatser har været utilstrækkelige.

3.2 En intensiv indsats med fokus på varige forbedringer

Familie & Netværk har til formål at standse eller væsentligt reducere barnets eller den unges henvisningsadfærd og trivselsproblemer. Indsatsen skal styrke forældres og netværkets kompetencer til selvstændigt at kunne håndtere disse udfordringer og skabe varige forbedringer for barnet eller den unge herunder:

- bedre familierelationer
- stabil skolegang eller beskæftigelse
- prosociale relationer og fritidsliv
- fravær af problematisk rusmiddelbrug, kriminalitet og anden risikoadfærd.

Behandlingsforløb i Familie & Netværk har typisk en varighed på ca. 8 måneder.³ Klare mål, løbende monitorering og tydelige succeskriterier skal bidrage til at sikre et tidsafgrænset og effektivt forløb.

Familie & Netværk fokuserer på at arbejde struktureret og systematisk med både barnet eller den unge, forældre og netværket rundt om barnet eller den unge. Behandlingen er hjemmebaseret og med hyppige møder med familien og de involverede systemer er indsatsen mere intensiv end mange andre familiebehandlinger. Alle møder forsøges tilrettelagt med udgangspunkt i de problematikker, der ligger til grund for henvisningen, og med de af familien og systemerne ønskede mål for øje.

I indsatsen forsøges positive forandringer i familien at blive forankret gennem inddragelse af familiens netværk, så ansvar og stabilitet kan bæres af familien og nøglepersoner frem for terapeuten. Familie & Netværk kan afsluttes, når hovedparten af indsatsens mål er opfyldt og fastholdt,⁴ barnet eller den unge har få eller ingen væsentlige adfærds- og trivselsproblemer, og familien over en periode på mindst 3-5 uger har vist evne til selvstændigt at håndtere barrierer eller tilbagefald. Omsorgsgiverne skal også have de nødvendige kompetencer, ressourcer og støtte til at håndtere fremtidige udfordringer.

³ Gennemsnitlig forløbslængde: 7,8 mdr.

⁴Afslutning kan også ske, hvis udbyttet af indsatsen vurderes aftagende eller manglende trods vedvarende faglig indsats.

3.3 Kvalitetssikring og faglig sparring

Familie & Netværk er kendetegnet ved høj grad af metodefrihed i interventionsfasen, som giver fagpersoner mulighed for at tilpasse arbejdet til den enkelte families behov, ressourcer og kontekst. For at understøtte denne fleksibilitet, bygger Familie & Netværk på en fast organisatorisk struktur, der har til formål at kvalitetssikre arbejdet og understøtte systematik, refleksion og løbende justering af indsatsen.

Kombinationen af fast struktur, fleksibel metodeanvendelse og fokus på relationer og netværk anses i Familie & Netværk som central for indsatsens evne til at skabe bæredygtige forbedringer i børns og unges trivsel og livsmuligheder.

3.3.1 En organisatorisk struktur med plads til faglig refleksion

Familie & Netværk er en specialiseret, intensiv indsats, som gennemføres af faste, tværfaglige teams med klare rammer for kvalitet og faglighed.

Hver terapeut har som udgangspunkt ansvar for 4–5 familier ad gangen, hvilket giver mulighed for tilstrækkelig hyppighed, fleksibilitet og systematisk opfølgning både med barnet eller den unge, forældrene, udvidet familie og netværk og professionelle samarbejdspartnere.

Den enkelte terapeut gennemgår en obligatorisk grundtræning og modtager løbende kompetenceudvikling. Terapeuterne arbejder i teams på typisk 3–5 terapeuter med en fast faglig vejleder. Vejlederen har til opgave at give ugentlig sparring til terapeuterne om igangværende sager for at understøtte terapeuternes arbejde med at skabe gode alliancer med familierne og fremdrift i alle sager.

Vejlederen i hvert team indgår i konsultation med Metodecentret hver 14. dag, hvor sager drøftes efter behov. Dette er både tænkt som en støtte til vejlederne i deres vejledning af terapeuterne og som en måde at få synliggjort behov for kompetenceudvikling hos både terapeuter og vejledere. Det kan eksempelvis dreje sig om behov for udvikling af nye terapeutiske redskaber eller for viden om særlige problemstillinger og udfordringer hos målgruppen.

3.3.2 Kontinuerlig faglig opkvalificering

Metodecentrets konsulenter arrangerer tre årlige online-vidensboosts, der fungerer som et løbende efteruddannelsesprogram for terapeuter og vejledere. Derudover afholdes et fast årligt seminar for alle Familie & Netværksterapeuter, vejledere og ledere. De konkrete temaer udvælges bl.a. med afsæt i konsultationen med de lokale vejledere og information fra de data, der løbende indsamles og bruges til udvikling af indsatsen (jf. afsnit 3.3.3)

Der findes desuden forskellige specialtræninger inden for områder såsom terapeutiske spørgeteknikker, viden om systemisk grundteori og kognitiv teori og metode, som kan bygges ovenpå grunduddannelsen i Familie & Netværk.

3.3.3 Dataunderstøttelse

Kvaliteten af Familie & Netværk understøttes gennem kontinuerlig dataopfølgning. Der arbejdes med brugen af Feedback Informed Treatment (FIT)⁵ i familierne. De grafiske modeller, som genereres fra familiernes løbende feedback bruges i sagssparringen som ét af flere redskaber til at understøtte det terapeutiske arbejde med alliance og fremdrift.

Derudover indsamles information om det enkelte barn og den enkelte familie ved opstart, afslutning samt 6 og 12 måneder efter afslutning.⁶ Den dataindsamling tjener tre formål. For det første anvendes den indsamlede viden til at understøtte det enkelte forløb. Terapeuten får information om forældrenes syn på dem selv og barnet eller den unge. Det kan bruges til at oplyse og give retning, og fungerer samtidig som et redskab i samarbejdet mellem terapeuten og familien.

For det andet anvendes data til at understøtte praksis på et organisatorisk niveau. De enkelte teams i Familie & Netværk, ledere og kommunen kan følge med i, hvor de i særlig grad lykkes med at skabe en positiv forandring, ligesom de kan rette fokus mod de områder, hvor de i mindre grad lykkes. Hvert team har en årlig datadrøftelse, som faciliteres af Metodecentret. Data anvendes fx til at udvælge hvilke temaer, der skal tages op på i de faglige fora.

⁵ Miller, Scott D. & Bob Bertolino (2016). Feedback Informed Treatment - Danske Manualer. ICCE.

⁶ Fra 2024 indsamles det gennem Metodecentrets system Vidas. Her besvarer forældrene bl.a. spørgsmål om deres egen trivsel og arbejdsmarkedstilknytning samt om barnets trivsel, adfærd og skoletilknytning.

For det tredje, anvendes data til at dokumentere virkningerne af Familie & Netværk og bidrager derigennem til at øge vidensfundamentet. Nærværende evaluering er et eksempel herpå.

3.4 Teoretiske og metodiske ståsteder

Indsatsen tager afsæt i det blivende og naturlige netværk omkring barnet eller den unge i forandringsarbejdet.

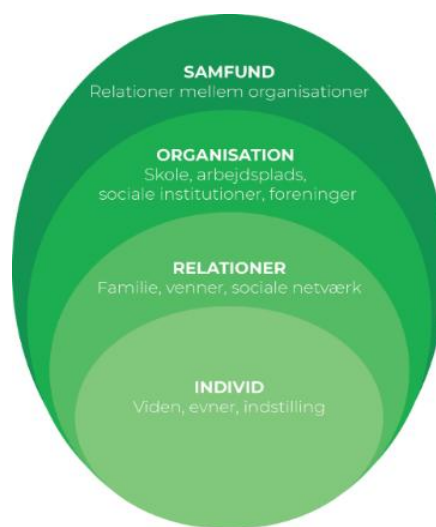
I Familie & Netværk arbejdes der først og fremmest med afsæt i den socialøkologiske udviklingsmodel af Urie Bronfenbrenner⁷. I praksis betyder det, at behandlingsarbejdet foregår i og imellem de betydningsfulde systemer, som barnet eller den unge indgår i.

I indsatsen arbejdes i bred forstand med minimering af risikofaktorer, stress og sårbarhedsfaktorer og med at styrke beskyttelsesfaktorer hos barnet/den unge selv og i særdeleshed omkring den unge. Indsatsen er eklektisk og kombinerer relevante teorier og metoder ud fra forsknings- og erfaringsbaseret viden tilpasset den enkelte families behov.

Familie & Netværk er desuden kendetegnet ved to metodiske kernekomponenter hhv. et værdisæt og den analytiske fasemodel.

3.4.1 Familie & Netværks værdisæt

Familie & Netværks værdisæt består af 6 centrale principper. Værdisættet er et udtryk for en tilgang eller et "mindset", der er retningsgivende for terapeuternes arbejde med

Figur 3.1 Social-økologisk udviklingsmodel

⁷Bronfenbrenner, Urie (1981). The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Cambridge: Harvard University Press.

barnet eller den unge og deres familier samt systemerne omkring familierne. Nedenfor følger en kort beskrivelse af principperne:

Princip 1. Se, hør og forstå: Indsatsen bygger på en kontekstuel forståelse af problemadfærd. Terapeuten afdækker med respektfuld nysgerrighed familiens vilkår, værdier, relationelle mønstre samt risiko- og beskyttelsesfaktorer.

Princip 2. Vilkår og ressourcer: Alle børn, unge og deres familier og netværk rummer ressourcer, som skal aktiveres for at styrke udvikling og selvhjulpethed. Hvor dette ikke er tilstrækkeligt, skal behovet for yderligere støtte dokumenteres.

Princip 3. Mening og motivation: Mening skaber motivation. Indsatsen tager afsæt i barnet, den unge og familiens egne mål og ønsker, som omsættes til konkrete og meningsfulde handlinger.

Princip 4. Tilpasset og fleksibel: Behandlingen skræddersys og tilpasses problemets kompleksitet, udviklingsniveau og de involveredes ressourcer og forudsætninger.

Princip 5. Evaluering og generalisering: Der arbejdes systematisk med evaluering af fremskridt og barrierer og derudfra justering af handlinger og indsats med fokus på forankring af handlinger og udvikling i barnet eller den unges naturlige miljø for at sikre varige forandringer og øget selvhjulpethed.

Princip 6. Systematik og grundighed: Indsatsen er struktureret og kvalitetssikret gennem faste rammer for analyse, feedback, refleksion og dokumentation, hvilket sikres inden for rammen af den analytiske fasemodel, som danner den metodiske ramme om den konkrete udførelse af indsatsen.

3.4.2 Den analytiske fasemodel

Den analytiske fasemodel er med sine fem faser en meta-metode til at arbejde helhedsorienteret, systematisk og struktureret med udsatte børn, unge og deres familier.

Metoden målretter processen mod grundig kortlægning af risiko- og beskyttelsesfaktorer, ressourcer i familie og netværk, beskrivelser af problem- og bekymringsadfærd og fokuserer på at undersøge de ønsker og behov, der er for forandring i barnets eller den unges netværk.

Ligeledes guider modellen fagpersoner i at lave grundige analyser af henvisningsadfærd, samspilsproblemer og behandlingsbarrierer, der sikrer, at de interventioner, der skal igangsættes, er grundige og systemiske, og at de løbende bliver evalueret og justeret.

Sidst, men ikke mindst, understøtter den analytiske fase model fagpersoners arbejde med, at de forandringsprocesser, der er sat i gang, kan forankres og overføres til andre situationer og sammenhænge.

Figur 3.2 Den analytiske fase model

4 Evalueringens datagrundlag og metode

Evaluering baseres på et mixed methods-design, hvor vi kombinerer kvantitative og kvalitative datakilder for at undersøge virkningen af Familie & Netværk.

Vi har fulgt de 489 familier i fire forskellige kommuner, som har startet og afsluttet et forløb i Familie & Netværk i perioden 2019-2023. Den centrale datakilde er spørgeskema-besvarelser, som er indsamlet ved opstart, afslutning og 6 og 12 måneder efter afslutning. Spørgeskemaerne er besvaret af forældrene og familiens terapeut. Disse data bruges til at undersøge, hvordan målgruppen ser ud, og om Familie & Netværk skaber positive udviklinger for børn og unge. Vi undersøger desuden, om indsatsen virker særlig godt for bestemte grupper af børn og unge.

Det er en begrænsning for evalueringen, at vi ikke har en kontrolgruppe at sammenligne med. Vi kan dermed ikke udtale os om kausale årsagssammenhænge, men alene om udviklingen blandt de børn og unge, der har modtaget Familie & Netværk.

Analysen suppleres af en kvalitativ interviewundersøgelse med syv forældre, der repræsenterer et typisk forløb. Formålet med interviewundersøgelsen er at gå i dybden med, hvorfor og hvordan Familie & Netværk virker set fra forældrenes perspektiv. På den måde bidrager den kvalitative analyse med at koble de observerede resultater for børnene og de unge med den indsats, familien har modtaget i Familie & Netværk.

4.1 Kvantitativ virkningsevaluering

Familie & Netværk indsamler løbende data ved opstart (startmåling), afslutning (slutmåling) samt hhv. 6 og 12 måneder efter endt forløb (opfølgingsmålinger).⁸

- **Startmåling:** Terapeut og barnets forældre udfylder et spørgeskema ved forløbets opstart.
- **Slutmåling:** Terapeut og barnets forældre udfylder et spørgeskema, når forløbet afsluttes.
- **Opfølgingsmåling:** Barnets forældre udfylder spørgeskema 6 og 12 måneder efter forløbets afslutning.

⁸ Først fra januar 2021 er der indsamlet opfølgingsmålinger

I tabel 4.1 herunder ses svarprocenten for hvert af spørgeskemaerne.

Tabel 4.1 Overblik over spørgeskemaer og svarprocenter

	Antal	Procent
Afsluttede forløb	489	
Bevarelse af terapeutskema v. opstart	482	99 %
Besvarelse af terapeutskema v. afslutning	457	94 %
Besvarelse af forældreskema v. opstart*	384	92 %
Besvarelse af forældreskema v. afslutning*	318	76 %
Besvarelse af opfølgingsmåling efter 6 mdr.**	202	50 %
Besvarelse af opfølgingsmåling efter 12 mdr.**	229	50 %

*Indsamling af SDQ-skema igangsættes i sager, som er opstartet fra 2020. Derfor er svarprocenten beregnet ud af 417 forløb

**Opfølgingsmålinger igangsættes først fra 2021. Derfor er svarprocenten beregnet ud fra hhv. 407 forløb ved 6 mdr. opfølgning og 459 forløb ved 12 mdr. opfølgning.

For de skemaer, som besvares af Familie & Netværksterapeuten, er der en svarprocent på hhv. 99 % og 94 % ved opstart og afslutning, mens der for forældreskemaet er en svarprocent på hhv. 92 % og 76 % ved opstart og afslutning. For opfølgingsmålingerne ses der en lavere svarprocent på 50 %.

4.1.1 Hvad måler vi på?

Det har været et hensyn at oversætte indsatsens succeskriterier til målbare indikatorer, som er tilpasset indsatsen og giver mening i praksis. I udviklingen af spørgeskemaerne har det samtidig været et væsentligt hensyn at inkludere forskningsvaliderede redskaber. Med disse redskaber kan vi sammenligne virkningen af Familie & Netværk med andre lignende indsatser. Det er særligt essentielt, fordi der ingen kontrolgruppe er tilkøbt Familie & Netværk.

Spørgeskemaerne består derfor af en kombination af baggrundsspørgsmål, validerede redskaber samt indikatorer, som er specifikt tilpassede til de forventede effekter for Familie & Netværk. Herunder ses i tabel 4.2 et samlet overblik over de spørgeskemaer, som danner datagrundlag for denne evaluering.

Tabel 4.2 Overblik over spørgeskemaer som danner datagrundlag for evalueringen

Skema	Effektmål	Tidspunkt
Terapeutskema	Information om bl.a. barnets bopæl, diagnose, skolegang, fritid, problemadfærd samt kriminalitet og problematisk brug af rusmidler. Ved afslutning afdækkes terapeutens og rådgivers vurdering af forløbet.	Start og afslutning af forløb
Forældreskema	Barnets trivsel: SDQ Ved afslutning afdækkes familiens vurdering af forløbet.	Start og afslutning af forløb
Opfølgning	Information om barnets skolegang, kriminalitet og problematisk brug af rusmidler.	6 og 12 måneder efter afslutning

Familiens terapeut besvarer ved start og afslutning et spørgeskema, der primært omhandler faktuelle forhold om barnet eller den unge, fx bopæl, skolegang og fritid. Barnets forældre udfylder ligeledes et skema ved start og afslutning, der omhandler deres barns trivsel. Vi anvender det validerede Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ) til at afdække mistrivsel hos børn og unge. SDQ er et kort spørgeskema, som består af 25 spørgsmål. SDQ har den fordel, at det er et ofte anvendt måleredskab på tværs af indsatser, og samtidig findes der danske normscores, som kan bruges til at sammenligne børn og unge i Familie & Netværk med børn og unge i Danmark.

SDQ har to vigtige mål. Den første er påvirkningsscoren (score for påvirkning af trivsel og funktion), som viser, i hvilken grad udfordringerne påvirker barnet eller den unges dagligdag og funktion. Den anden er problemscoren, som fortæller noget om alvorligheden af de vanskeligheder, som barnet eller den unge har. Den samlede problemscore er en sammenlægning af fire delscorer (følelsesmæssige symptomer, adfærdsmæssige symptomer, opmærksomhedsvanskeligheder samt vanskeligheder i forhold til jævnaldrende). Scoren siger både noget om, hvor mange områder barnet eller den unge har vanskeligheder inden for, og hvor omfattende disse vanskeligheder er.⁹

⁹ Siddhartha Baviskar, S. Dencker-Larsen, P. Bischoff, P. M. Bergström, S. Danneskiold-Samsøe, A. B. Frederiksen, C. B. Jacobsen, A. L. K. Jensen, C. Koustrup, N. M. Sjøe & K. M. Sørensen (2024). Håndbog til Børne- og ungerådgiver, Familieplejekonsulent & Datakoordinator. Københavns Professionshøjskole, Institut for Socialrådgiveruddannelse, Det Pædagogiske og Samfundsfaglige Fakultet.

Opfølgingsmålingerne efter 6 og 12 måneder udfyldes af barnets forældre. Af hensyn til svarprocenten og længden på spørgeskemaet, er det en kondenseret udgave af spørgeskemaet til terapeuterne, og afdækker blandt andet barnets skolegang, kriminalitet og problematisk rusmiddelbrug. Derudover har vi spurgt til forældrenes udbytte af forløbet. Skiftet i respondent fra terapeut til forældre i opfølgingsmålingerne kan påvirke datakvaliteten og sammenligneligheden over tid. Ændringer kan derfor delvist afspejle forskelle i respondent frem for faktiske ændringer i barnets forhold, hvilket bør tages i betragtning ved fortolkningen af resultaterne.

4.1.2 Statistisk metode

Datagrundlaget udgøres af spørgeskemaer, som besvares på fire måletidspunkter: opstart, afslutning samt 6 og 12 måneder efter afslutning af indsatsen. For nogle spørgsmål gælder det, at spørgsmålet er stillet ved alle måletidspunkter, mens det for andre gælder, at spørgsmålet kun er stillet ved opstart og afslutning.

I de tilfælde hvor spørgsmålet kun er stillet ved start- og slutmålingen, anvender vi parrede t-tests eller McNemar's test afhængig af variabelens måleniveau til at undersøge, om der er sket en statistisk signifikant ændring i løbet af indsatsen. Det er derfor en forudsætning for at indgå i disse analyser, at der foreligger data fra både ind- og udskrivning.¹⁰

Når spørgsmål er stillet ved alle måletidspunkter, anvendes en lineær mixed-effects-model med tilfældig intercept på individniveau. Udviklingen estimeres med maximum likelihood. Under antagelse af at frafald kan forklares af observerede karakteristika (Missing At Random, MAR), giver det mere robuste og mere præcise resultater sammenlignet med en klassisk regression, hvor kun familier med alle spørgeskemaer besvaret vil kunne indgå i analysen. Det ville skabe et langt mindre datagrundlag og være grundlag for bias. Mixed-effects-modellen udnytter således alle tilgængelige data og tager højde for afhængighed mellem gentagne målinger inden for samme enhed.

¹⁰ Udviklingen er som en robusthedstest yderligere estimeret med tre forskellige mixed-effects-modeller (en model med tid som eneste forklarende variabel, en model hvor køn, alder og bopæl er tilføjet samt en model hvor også antal diagnoser og antallet af problematiske adfærdstyper er tilføjet). Hverken niveauer eller udviklingsmønstre ændres substantielt, og på tværs ses samme resultat som i de parrede analyser.

Da svarprocenten er lavere ved opfølgingsmålingerne, udgør frafald en potentiel kilde til bias. En frafaldsanalyse indikerer et systematisk frafald, som varierer med fx alder og diagnoser (se bilag A). For at undersøge robustheden af resultaterne estimeres vi derfor tre modeller¹¹. Resultaterne er substantielt uændrede på tværs af de tre modeller. Hverken de estimerede niveauer eller de overordnede udviklingsmønstre ændres væsentligt på tværs af de tre modeller (se tabel A2 i bilaget). Det indikerer, at resultaterne er robuste over for observerbar selektion. Da de justerede modeller ikke ændrer konklusionerne substantielt, rapporteres den ujusterede model som primær analyse, idet den mest direkte beskriver den gennemsnitlige udvikling over tid i den undersøgte population. Det kan dog ikke udelukkes, at uobserverede forhold relateret til frafald har haft betydning for resultaterne, hvilket fortsat udgør et metodisk forbehold.

4.2 Kvalitativ undersøgelse

For at få en dybere forståelse af, hvordan Familie & Netværk opleves og virker i praksis, har vi suppleret den kvantitative analyse ved at interviewe udvalgte forældre, som har haft et eller flere børn med et forløb i Familie & Netværk.

Vi har talt med 7 forældre til i alt 10 børn, som har afsluttet et forløb i Familie & Netværk. Formålet med interviewene er at bidrage med indsigter i dels, hvordan familierne oplever at være en del af indsatsen, og dels hvad det har betydet for barnet og familien som helhed. Samtidig er forældrenes fortællinger med til at nuancere de kvantitative fund og kan forhåbentligt være med til at give mere klare billeder af, hvordan et forløb kan se ud, og hvordan der konkret bliver arbejdet henimod at skabe positiv udvikling for barnet og familien.

I denne delundersøgelse interesserer vi os for "typiske cases". Det betyder, at familierne er udvalgt, fordi de repræsenterer et Familie & Netværksforløb, hvor der ses en gennemsnitlig udvikling ift. barnets trivsel fra forløbets start til afslutning. Herudover var et kriterie ved udvælgelsen, at forløbet skulle være nyligt afsluttet (2023) for at sikre, at forældrene kunne huske forløbet.

¹¹ Model 1 inkluderer alene tid som forklarende variabel og udgør den ujusterede model. Model 2 justerer for køn, alder og bopæl ved opstart. Model 3 inkluderer yderligere baselineniveauet for problemscore, påvirkningsscore, antal diagnoser samt antal problematiske adfærdstyper. Alle disse er målt ved opstart og kan derfor ikke være påvirket af indsatsen

Vi har derudover tilstræbt at sikre variation ift. barnets køn, alder og type af problemadfærd ved indskrivning, ligesom vi har tilstræbt at udvælge cases på tværs af forskellige kommuner.

Forældrene er udvalgt på baggrund af det kvantitative datamateriale, og det er tilnærmelsesvist lykkedes at udvælge sager inden for de ønskede kriterier og med den ønskede variation. Interviewene er gennemført i 2025 og foretaget telefonisk eller virtuelt alt efter forældrenes ønsker. Interviewene er foretaget med udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide. Interviewene er efterfølgende transskriberet og kodet tematisk.

Table 4.3 Oversigt over udvælgelsesfaktorer

Udvælgelsesfaktorer	Beskrivelse
Forløb med en gennemsnitlig udvikling	Gennemsnitlig udvikling på barnets trivsel målt ved SDQ
Nyligt afsluttede forløb	Forløbet skal være nyligt afsluttet, af hensyn til, at forældrene kan huske forløbet. De udvalgte cases er alle afsluttet i løbet af 2023

5 Målgruppen: Hvem er børnene og de unge i Familie & Netværk?

Målgruppen for Familie & Netværk er bredt defineret, og derfor er det indledningsvist undersøgt, hvem der i praksis opstarter et forløb i Familie & Netværk.

Tabel 5.1 Karakteristika ved børn og unge i Familie & Netværk

Ved opstart	
Baggrund¹	
Alder	13,4 år (5 – 17 år)
Procentdel drenge	60 %
Samboende forældre	28 %
Underretning*	83 %
Anbragt	8 %
Anbringelsestruede	25 %
Diagnose	50 %
Skole og fritid¹	
Har et skoletilbud/arbejde	73 %
Fravær fra skole/arbejde*	
Altid/næsten altid	18 %
For det meste	8 %
Halvdelen af tiden	11 %
Af og til	24 %
Aldrig/næsten aldrig	39 %
Fritidsaktivitet	21 %
Fritidsjob	9 %
Problematisk adfærd¹	
Involveret i kriminel aktivitet op til indskrivning*	27 %
Problematisk forbrug af rusmidler op til indskrivning*	23 %
Problematisk adfærd	93 %
Trivsel²	
SDQ-problemscore, inden for normalområdet	11 %
SDQ-påvirkningscore, inden for normalområdet	8 %

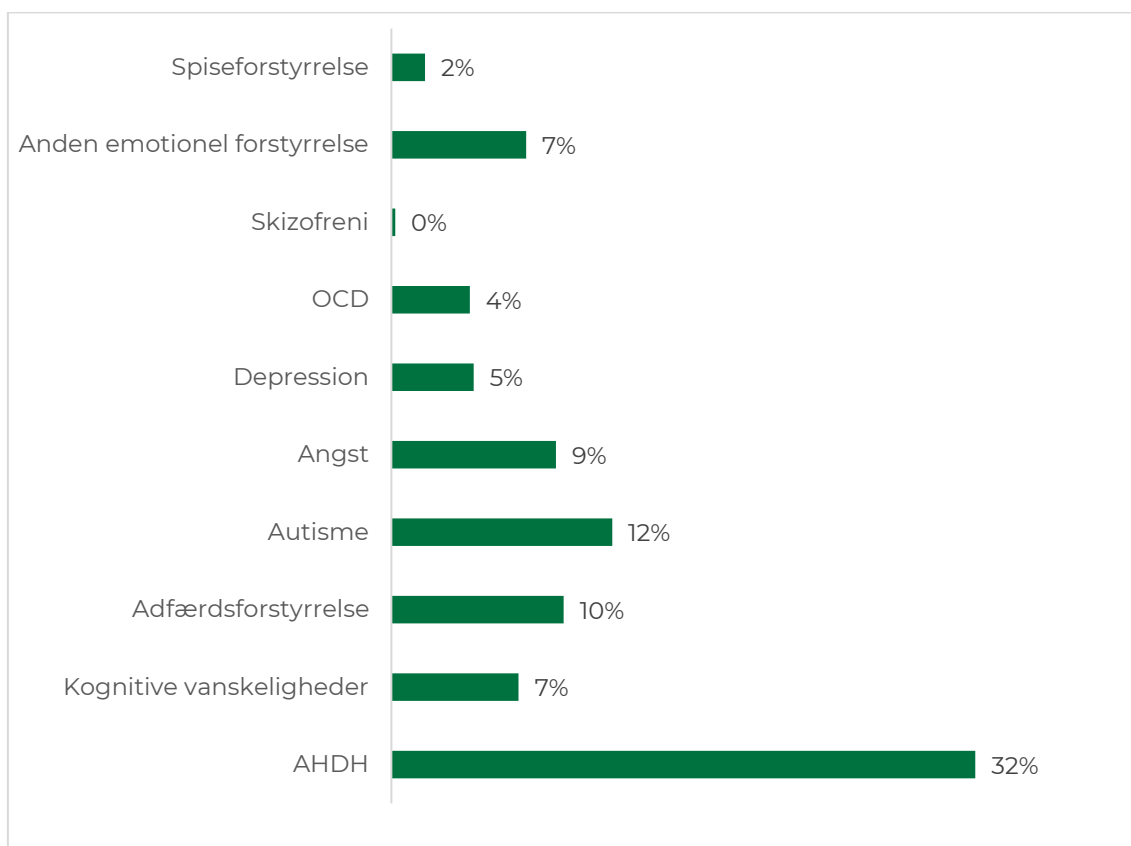
Note: 1) Besvaret af terapeuter, N = 482, 2) Besvaret af forældre, N = 384

* 6 måneder op til indskrivning

I tabel 5.1 ses en karakteristik af børn og unge ved opstart af indsatsen. Det ses, at 60 % af børnene og de unge er drenge. Gennemsnitsalderen er lige over 13 år, men alderen spænder fra 5 til 17 år. Langt størstedelen, 65 %, er dog mellem 13 og 16 år.

Halvdelen af børnene og de unge har en diagnose. I figur 5.1 ses det, hvilke diagnoser, der optræder i målgruppen, og hvor hyppigt de forekommer. Den hyppigst forekommende diagnose er ADHD (32 %), som omtrent en tredjedel af alle har. Der er en kønsmæssig forskel i forekomsten af ADHD, hvor 39 % af de indskrevne drenge har ADHD, mens det kun er 22 % af pigerne. Den næst hyppigst forekommende diagnose er autisme, som forekommer hos 12 %. Næsten hver tredje (31 %) af børnene og de unge har desuden flere diagnoser.

Figur 5.1 Diagnoser i målgruppen

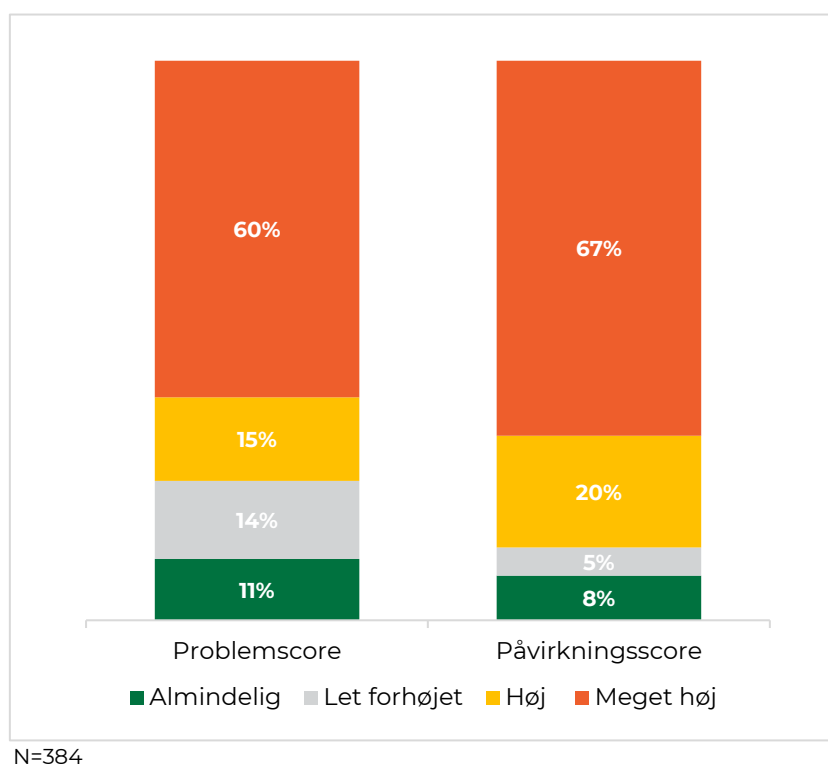

N=482

Familie & Netværk er en system- og familiebaseret indsats, og derfor er det oftest udgangspunktet, at børn og unge er hjemmeboende. Det afspejles også i målgruppen, hvor 92 % af børnene og de unge bor hjemme, mens de resterende 8 % er anbragt i netværk, plejefamilie eller på døgninstitution. Lige under hver tredje (28 %) bor hos samboende forældre, mens 62 % bor hos den ene forælder eller er i deleordning. Sammenlignet med den øvrige befolkning, er der således en overrepræsentation blandt børn og unge i Familie & Netværk, hvis forældre er skilt.¹²

Målgruppen er karakteriseret ved at være en udsat gruppe af børn og unge. I de seks måneder forud for opstarten, er der i 83 % af forløbene foretaget mindst én underretning. 8 % er anbragt, og 25 % vurderes at være i risiko for anbringelse.

Figur 5.2 Trivsel i målgruppen, SDQ problem- og påvirkningsscore

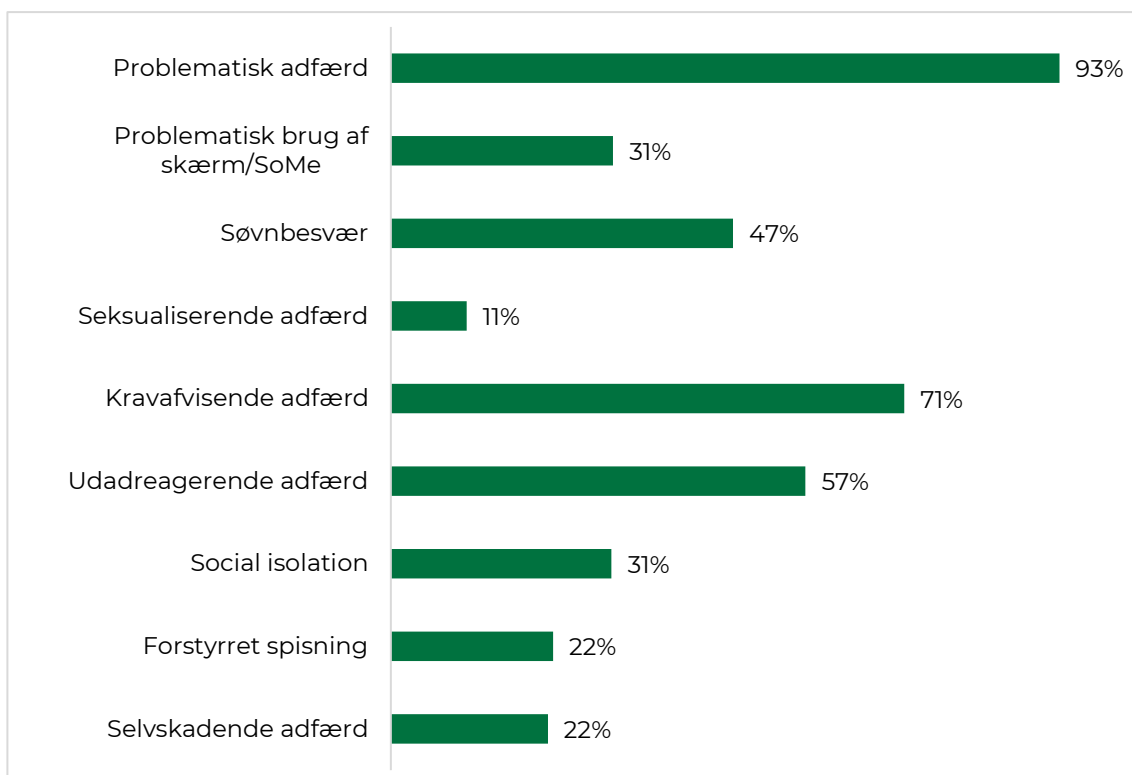
¹² Ottosen, M.H., A.G. Andreasen, K.M. Dahl, M. Lausten & S.B. Rayce & B.B. Tagmose (2022). Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2022. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Næsten 9 ud af 10 børn og unge er i høj mistrivsel, når de starter et forløb i Familie & Netværk. I figur 5.2 ses, at 67 % har en meget høj påvirkningscore, hvilket betyder, at to ud af tre børn og unge har vanskeligheder, som har betydelig negativ indflydelse på deres trivsel og funktion i hverdagen, mens yderligere 20 % har en høj påvirkningscore. Kun 8 % befinder sig indenfor normalområdet. Et lignende mønster gælder for problemscoren, som indikerer omfanget af problemer, barnet eller den unge har.

For mere end hver fjerde (27 %) er der mistanke eller konkret viden om involvering i kriminalitet, mens 23 % har et problematisk brug af rusmidler. For 15 % af målgruppen gælder det, at der både er mistanke eller konkret viden om involvering i kriminalitet samt et problematisk rusmiddelforbrug i de seks måneder forud for opstart.

Derudover udviser 93 % - det vil sige mere end ni ud af ti - som minimum én form for problematisk adfærd. De tre hyppigst forekommende problematiske adfærdstyper er kravafvisende adfærd (71 %), udadreagerende adfærd (57 %) og søvnbesvær (47 %).

Figur 5.3 Problematisk adfærd i målgruppen

N=409

Samlet set er målgruppen i Familie & Netværk karakteriseret ved komplekse og alvorlige vanskeligheder på tværs af flere livsområder. Udfordringerne er mange og har forskellig karakter. Det er således en bred, udsat gruppe af børn og unge, hvor kombinationen af problemer skaber et samlet billede af børn og unge i betydelig risiko for en negativ udvikling.

6 Kvantitativ virkningsevaluering

I dette kapitel undersøger vi virkningen af Familie & Netværk for børnene og de unge. Vi undersøger, om Familie & Netværk skaber en positiv udvikling fra opstart til afslutning af indsatsen. Vi undersøger også, om den positive udvikling fastholdes på længere sigt for de effektmål, hvor der findes data fra opfølgingsmålingerne.

Analysen er opdelt i temaerne:

- 1) Trivsel
- 2) Skole og fritid
- 3) Adfærd
- 4) Tilfredshed og udbytte

Afslutningsvist undersøger vi udviklingen på tværs af en række udvalgte subgrupper for at se, om indsatsen skaber større forandring for nogle grupper af børn og unge end for andre, ligesom vi undersøger, om indsatsen virker lige godt i forskellige kommuner.

6.1 Børnenes og de unges trivsel øges markant

Et af de helt centrale mål for Familie & Netværk er at medvirke til, at børns og unges trivsel øges og samtidig hjælpe til, at problemer får en mindre indvirkning på deres dagligdag, familieliv, venskaber og indlæring. Vi undersøger, om det lykkes ved hjælp af Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ).

6.1.1 Omfanget af barnets eller den unges problemer reduceres

Den samlede problemscore udtrykker omfanget af de problemer, barnet eller den unge har. Problemscoren består af fire dimensioner: Adfærdsmæssige symptomer, opmærksomhedsvanskeligheder, forhold til jævnaldrende og følelsesmæssige symptomer, der alle er skaleret fra 0 til 10. Den samlede problemscore går derfor fra 0 til 40, hvor høje værdier er udtryk for en høj problemtængde.

Vi kan se af tabel 6.1, at der sker et signifikant fald i den samlede problemscore samt for alle fire underdimensioner fra start- til slutmåling. Den samlede problemscore falder gennemsnitligt fra 19,6 til 14,5, hvilket svarer til en reduktion på 5,1 skalapoint. Det vil sige, at forældrene gennemsnitligt oplever, at omfanget af barnets problemer

falder fra opstart til afslutning af Familie & Netværk. Hvis vi ser nærmere på de fire dimensioner, er det særligt de adfærdsmæssige symptomer, der forbedres. Det betyder, at forældrene fx oplever, at barnet har lettere ved at styre sit temperament samt lyver, slås og snyder mindre.

Tabel 6.1 Udvikling i SDQ problemscore

	Start	Afslutning	Forskel
Samlet problemscore (0-40)	19,6	14,5	-5,1***
Følelsesmæssige symptomer (0-10)	5,5	4,2	- 1,3***
Adfærdsmæssige symptomer (0-10)	4,4	2,4	- 2,0***
Opmærksomhedsvanskeligheder (0-10)	6,6	5,4	- 1,1***
Vanskeligheder ift. jævnaldrende (0-10)	3,2	2,5	- 0,7***

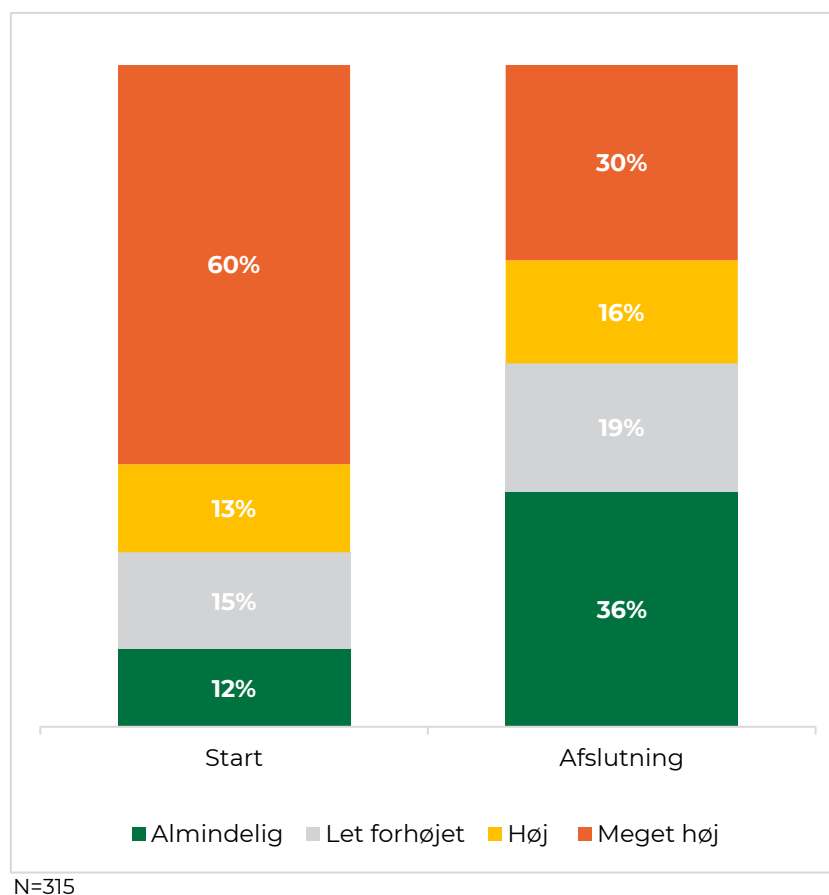
* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. N=315.

Med udgangspunkt i de danske normscores kan problemscoren omsættes til, hvor stor en andel af børn og unge, der har en henholdsvis normal, let forhøjet, høj eller meget høj problemscore ift., hvad der er normalt blandt børn og unge i den danske befolkning. Vi kan se i figur 6.1, at andelen af børn og unge, som har en meget høj problemscore halveres fra 60 % til 30 % fra start til afslutning af Familie & Netværk. Samtidig tredobles andelen af børn og unge, som befinder sig i normalområdet fra 12 % til 36 %.

Familie & Netværk viser positive resultater sammenlignet med anden familiebehandling. I et tidligere studie af familiebehandling til børn og familier berørt af adfærdsproblemer fandt forskerne, at børns problemscore i gennemsnit faldt med 3,8 skalapoint i et gennemsnitligt familiebehandlingsforløb.¹³ Hvis man tager udgangspunkt i børnenes trivsel ved start, er studiets målgruppe sammenlignelig med målgruppen i Familie & Netværk. Sammenligningen viser, at Familie & Netværk opnår en reduktion, som i gennemsnit er 1,3 skalapoint større end det gennemsnitlige familiebehandlingsforløb.

¹³ Lindberg, M.R, Molberg, M.R & Scavenius, C. (2019). Effekten af familiebehandling i Danmark – Et feltexperiment med PMTO og anden familiebehandling

Figur 6.1 Udvikling i SDQ-problemscore

6.1.2 Barnet eller den unges hverdag påvirkes mindre

Påvirkningsscoren er et mål for, hvor stor indflydelse barnets eller den unges problemer har på deres trivsel og funktion i hverdagen.

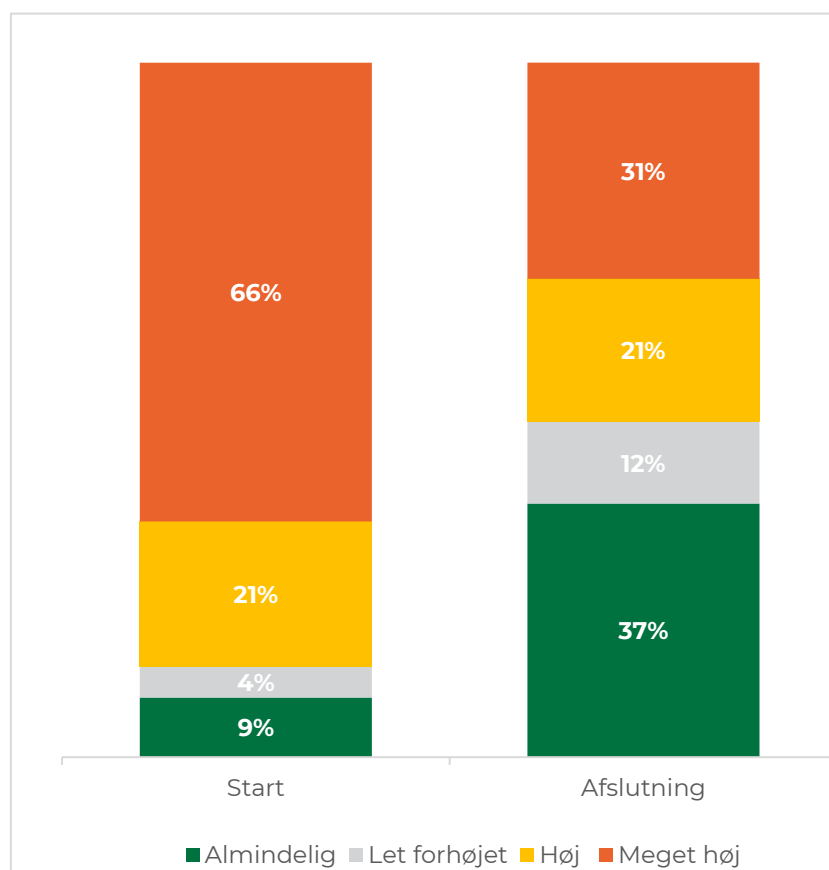
Fra opstart til afslutning af Familie & Netværk er påvirkningsscoren gennemsnitligt faldet fra 5,6 til 3,2. Det er et statistisk signifikant fald på 2,4 skalapoint, som betyder, at forældrene gennemsnitligt oplever, at barnets problemer påvirker barnets hverdag mindre. Det fremgår også, at 43 % af forældrene ved opstart oplever, at deres barn har alvorlige vanskeligheder på et eller flere af følgende områder: følelser, koncentration, adfærd eller samspil med andre mennesker. Ved afslutning er det faldet til 13 %.

Tabel 6.2 Udvikling i SDQ påvirkningsscore

	Start	Afslutning	Forskel
Påvirkningsscore (0-10)	5,6	3,2	-2,4***
Vurdering af vanskeligheder			
Ingen vanskeligheder	3 %	9 %	+ 9 %
Mindre vanskeligheder	8 %	37 %	+ 29 %
Tydelige vanskeligheder	47 %	40 %	- 7 %
Alvorlige vanskeligheder	43 %	13 %	- 30 %

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. N=315.

Figur 6.2 Udvikling i SDQ-påvirkningsscore

N=315

Vi kan se i figur 6.2, at 2 ud af 3 børn og unge (66 %) har en meget høj påvirkningsscore ved opstart, hvilket betyder, at de har vanskeligheder, som har betydelig negativ indflydelse på deres trivsel og funktion i hverdagen. Det halveres i løbet af indsatsen, hvor færre end 1 ud af 3 har meget høj påvirkningsscore ved afslutning. Ved opstart har 9 % en påvirkningsscore, der falder inden for normalområdet, mens det ved afslutning er steget til 37 %. Det betyder, at andelen af børn og unge, som ved afslutning befinder sig inden for normalområdet, er fire gange så stor som ved indsatsens opstart.

Den negative påvirkning på barnets trivsel og funktion reduceres således markant fra opstart til afslutning i Familie & Netværk.

6.1.3 Opsummering på børn og unges trivsel

De børn og unge, som har haft et Familie & Netværksforløb, oplever gennemsnitligt en markant stigning i deres trivsel.

Forældrene oplever gennemsnitligt, at tyngden af barnets problemer reduceres samtidig med, at problemernes indvirkning på barnets eller unges dagligdag også falder betydeligt. Ændringerne er statistisk signifikante og udtryk for en stor ændring sammenlignet med anden familiebehandling i Danmark. Særligt væsentligt er det, at andelen af børn og unge, som er i massiv mistrivsel, halveres i løbet af indsatsperioden.

6.2 Tilknytning til skole og fritid styrkes

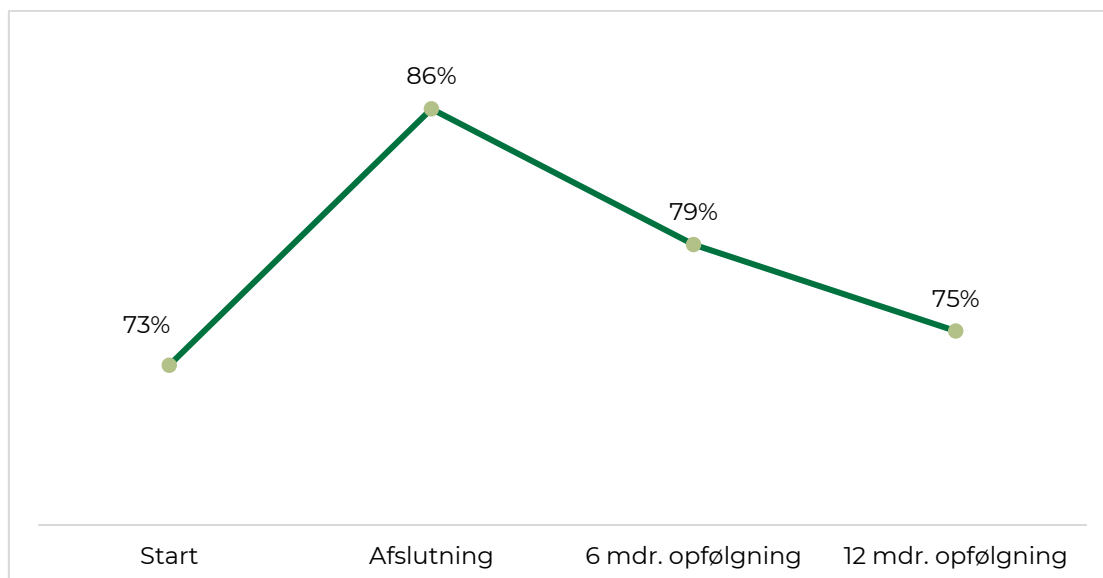
For at undersøge om Familie & Netværk lykkes med at styrke tilknytningen til skole og beskæftigelse, ser vi både på, om børnene og de unge har et skole- eller beskæftigelsestilbud, og hvor ofte de er fraværende herfra. Vi undersøger også, om eventuelle positive udviklinger fastholdes både 6 og 12 måneder efter afsluttet forløb.

Desuden undersøger vi, om Familie & Netværk har en betydning for børn og unges deltagelse i fritidsaktiviteter og fritidsjob.

6.2.1 Tilknytning til skole og beskæftigelse

Figur 6.3 viser, at 73 % af børnene og de unge har et skole- eller beskæftigelsestilbud, når de indskrives i Familie & Netværk. Det stiger til 86 % ved afslutning af indsatsen. Det er en stigning på 13 procentpoint, som både er substantiel og signifikant.

Figur 6.3 Udvikling i andelen med et skole- eller beskæftigelsestilbud

Start → afslutning: $p < 0,000$ | Start → 6 mdr. opfølgning: $p = 0,051$ | start → 12 mdr. opfølgning: $p = 0,56$
N = 485

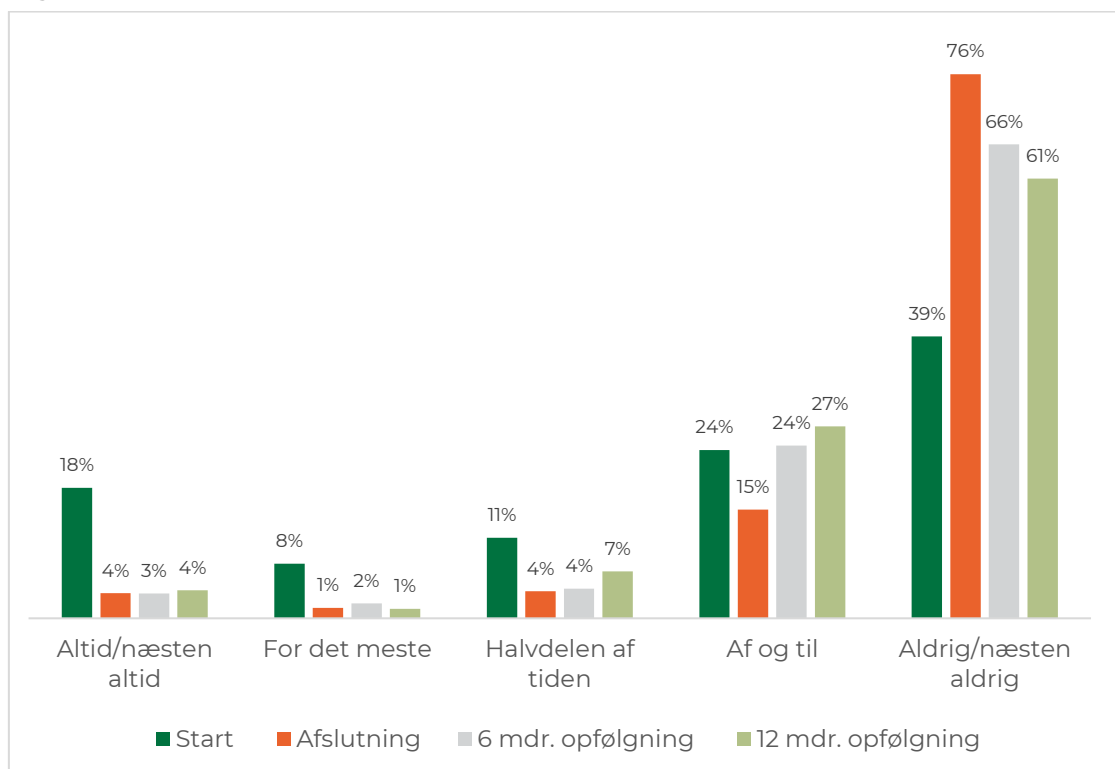
Der er imidlertid et gradvist fald i andelen af børn og unge, som har et skole- eller beskæftigelsestilbud i tiden efter, de har afsluttet et forløb. Seks måneder efter afslutning har 79 % et skole- eller beskæftigelsestilbud, mens 75 % har det 12 måneder efter afslutning. Det er et fald på hhv. 7 og 11 procentpoint ift. den andel, som havde et skole-

eller beskæftigelsestilbud ved afslutning. Den positive udvikling, som sker i løbet af indsatsen, hvor flere bliver tilknyttet et skole- eller beskæftigelsestilbud, er således næsten forsvundet et år efter indsatsens afslutning.

Hvis vi ser på fraværet, viser figur 6.4, at Familie & Netværk har en positiv betydning. Der er et markant fald i andelen af børn og unge, som har et meget højt fravær. Ved opstart af Familie & Netværk, er 37 % fraværende halvdelen af tiden eller oftere, mens det er 9% ved afslutning. Den positive virkning er stabil over tid, idet 13 % har højt fravær et år efter indsatsens afslutning.

Samtidig er der en tydelig stigning i andelen af børn og unge, som aldrig eller næsten aldrig er fraværende. Ved opstart er det 39 %, mens det stiger til 76 % ved afslutningen af Familie & Netværk. Det vil sige, at tre ud af fire børn og unge med et skoletilbud aldrig eller næsten aldrig er fraværende. Et år efter afslutning af indsatsen er det 61 %.

Figur 6.4 Udvikling i fravær

Start → afslutning: p <0,000 | Start → 6 mdr. opfølgning: p <0,000 | start → 12 mdr. opfølgning: p <0,000
N = 400

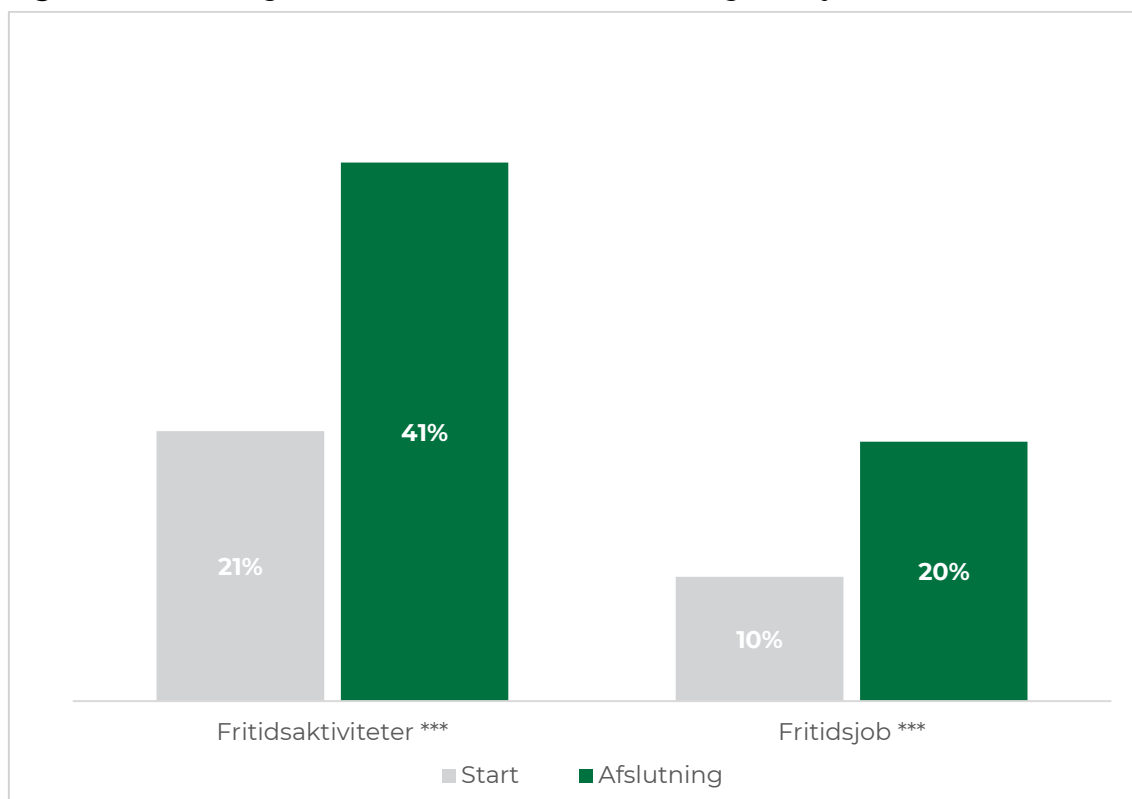
6.2.2 Fritidsaktivitet og fritidsjob

Figur 6.5 viser, at der er dobbelt så mange børn og unge, som deltager i en fritidsaktivitet ved afslutning af forløbet relativt til opstarten. Ved opstart deltager 21 % i fritidsaktiviteter, mens det er 41 % ved afslutning.

Et tilsvarende mønster ses for fritidsjob. Ved opstart i Familie & Netværk har 10 % af de unge et fritidsjob, mens det er 20 % ved afslutning.

Udviklingen er statistisk signifikant for begge områder.

Figur 6.5 Udvikling i andelen med fritidsaktiviteter og fritidsjob

Fritidsaktiviteter: $p < 0,000$. $N = 457$. Fritidsjob: $p < 0,000$. $N = 283$

6.2.3 Opsummering på tilknytning til skole og fritidsliv

Børnene og de unge får styrket deres tilknytning til skole og beskæftigelse, mens de har et forløb i Familie & Netværk. Der er flere børn og unge, som får et skole- eller beskæftigelsestilbud, og deres fravær reduceres markant. Analysen viser også, at

børnene og de unge får et mere aktivt fritidsliv. Antallet af børn og unge med hhv. fritidsaktiviteter og fritidsjob fordobles fra opstart til afslutning af indsatsen.

For effektmålene om tilknytning til skole og beskæftigelse har vi data hhv. 6 og 12 måneder efter afsluttet forløb. Det viser, at virkningerne for fravær er stabile over tid. Familie & Netværk skaber en markant og vedvarende reduktion i fraværet blandt de børn og unge, som har et skole- eller beskæftigelsestilbud. Men den positive udvikling, som sker i løbet af indsatsen, hvor flere kommer i et skole- eller beskæftigelsestilbud, er næsten forsvundet et år efter indsatsens afslutning.

6.3 Problematiske adfærd hos barnet eller den unge mindskes

Det er centralt for Familie & Netværk, at terapeuten i samarbejde med familien sætter mål for indsatsen, som tager udgangspunkt i barnets eller den unges konkrete adfærd.

For at kunne undersøge om der sker en reduktion i problematisk adfærd, måler vi derfor flere forskellige former for problematisk adfærd, herunder involvering i kriminel aktivitet og problematisk rusmiddelbrug. Spørgsmålene om adfærd er formuleret, så det angives, om adfærden er til stede eller ej. Det betyder, at vi kun indfanger, hvis adfærden er ophørt, men ikke indfanger, hvis adfærden alene er reduceret. Der er dermed tale om et konservativt estimat.

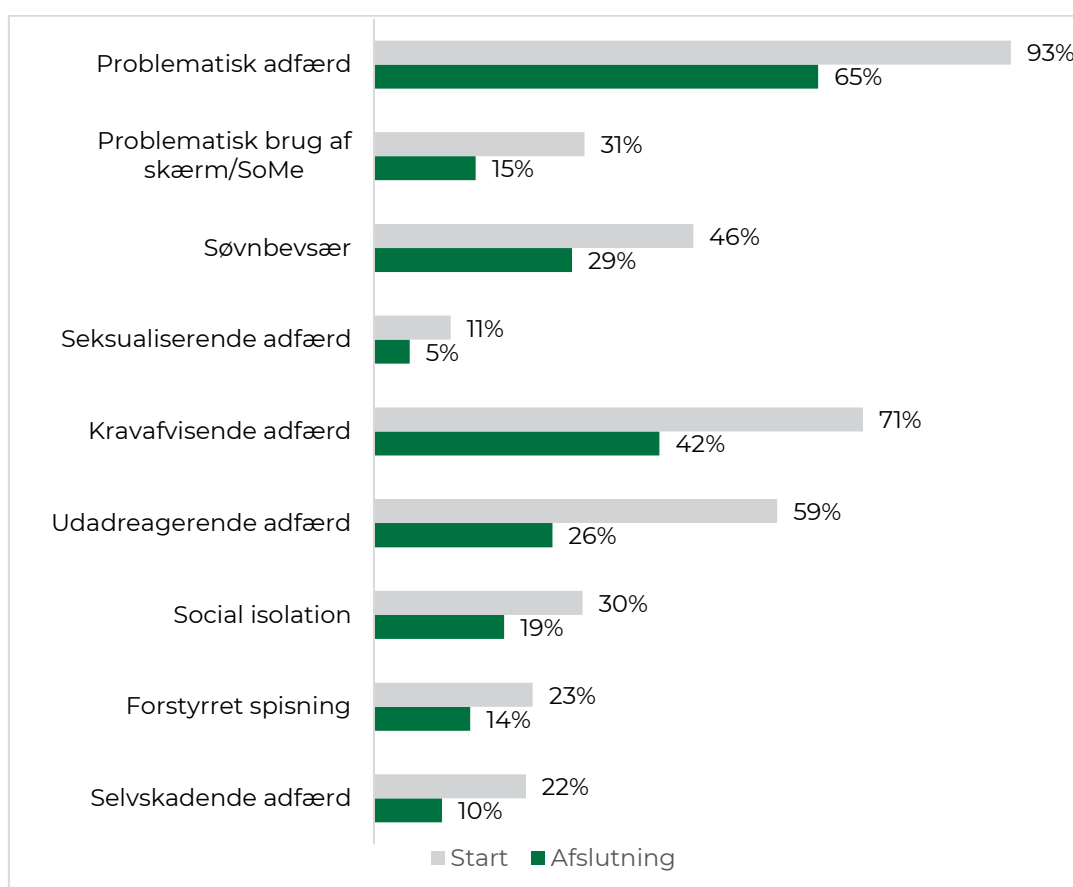
For spørgsmål om kriminalitet og problematisk rusmiddelbrug varierer den tidsperiode, der spørges ind til på tværs af måletidspunkter. Ved startmålingen spørger vi til kriminalitet og problematisk rusmiddelbrug inden for de seneste seks måneder for at afdække eventuel problemadfærd, der kan have været medvirkende til, at barnet eller den unge er henvist til indsatsen. Ved slut- og opfølgningmålingerne reduceres tidshorizonten til seks uger for kriminalitet og tre uger for problematisk rusmiddelbrug. Formålet er at få et billede af, om problemadfærden aktuelt er til stede. Forskellen i tidshorisonter betyder, at resultaterne fra startmålingen ikke er direkte sammenlignelige med resultaterne fra de efterfølgende målinger.

6.3.1 Problematisk adfærd

Figur 6.6 viser, at andelen af børn og unge, som udviser problematisk adfærd, falder betydeligt. Ved start i Familie & Netværk, udviser 93 % en eller flere former for problematisk adfærd, mens det er reduceret til 65 % ved afslutning. Der er altså sket et fald på 28 procentpoint.

Når man ser nærmere på de enkelte adfærdstyper, ses forbedringer på tværs af alle områder. Særligt er andelen af børn og unge, som udviser kravafvisende og udadreagerende adfærd, faldet betydeligt med hhv. 29 og 33 procentpoint. Det må også fremhæves, at andelen af børn og unge, som har selvskadende adfærd, halveres fra 22 % til 10 %. Reduktionen i problematisk adfærd er statistisk signifikant for både det overordnede mål og for hver enkel adfærdstype.

Figur 6.6 Udvikling i andelen med problematisk adfærd

N=385. $p < 0,000$ for alle adfærdstyper.

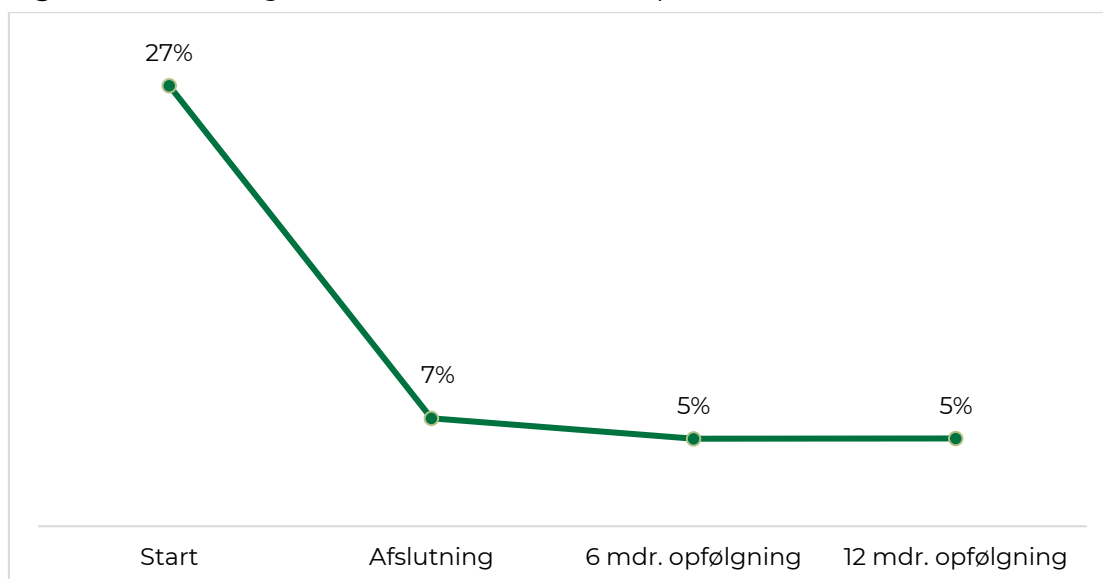
6.3.2 Involvering i kriminel aktivitet

Figur 6.7 viser et markant fald i andelen af børn og unge, hvorom der er mistanke eller konkret viden om involvering i kriminel aktivitet. Ved startmålingen er der mistanke eller konkret viden om kriminalitet for 27 % af børnene og de unge, mens det gælder for 7 % ved afslutning.

Det er en både substantiel og signifikant positiv udvikling, som fastholdes efter afslutning. Et år efter afslutning af indsatsen, er der mistanke eller viden om kriminalitet for 5 % af børnene og de unge.

Hvis vi alene ser på de respondenter, hvor der ved indskrivning var mistanke eller konkret viden om, at barnet eller den unge havde været involveret i kriminalitet – er der i 7 % af tilfældene ikke længere nogen mistanke eller viden om involvering i kriminalitet ved afslutning.

Figur 6.7 Udvikling i andelen med kriminalitetsproblematik

Start → afslutning: $p < 0,000$ | Start → 6 mdr. opfølgning: $p < 0,000$ | start → 12 mdr. opfølgning: $p < 0,000$
N = 484

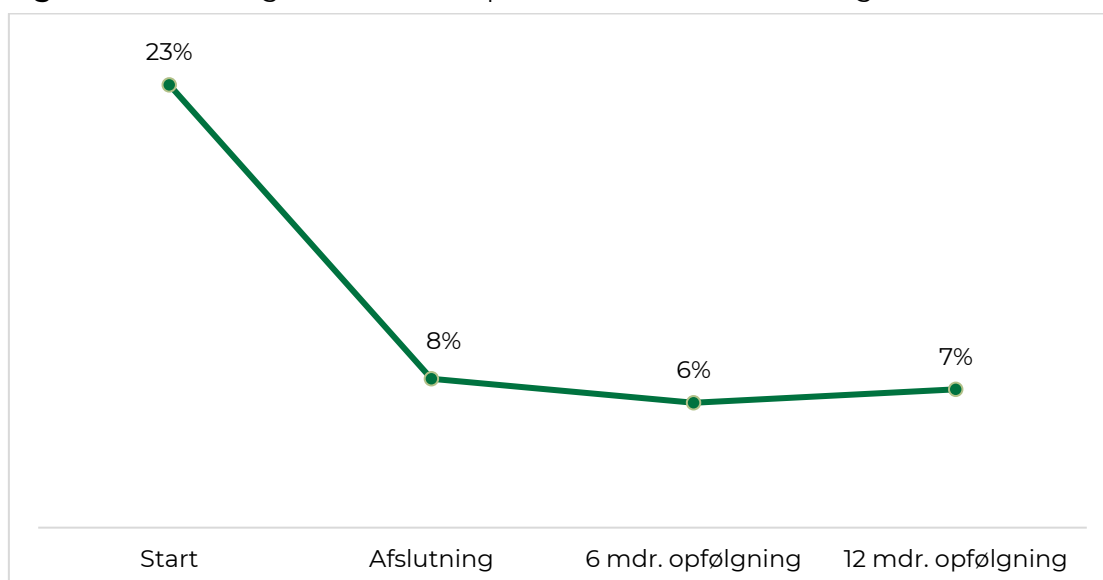
Note: Ved startmåling spørges der til adfærd seneste 6 måneder. Ved udskrivning og opfølgingsmålinger er tidshorisonten i stedet 6 uger.

6.3.3 Problematisk brug af rusmidler

I figur 6.8 ses et markant fald i andelen af børn og unge, som har et problematisk brug af stoffer og/eller alkohol. Ved opstart er der et problematisk brug af rusmidler blandt 23 % af børnene og de unge, mens det ved afslutning er faldet til 8 %.

Det er en både substantiel og signifikant positiv udvikling, som er stabil efter afslutning af indsatsen. Et år efter afslutning af indsatsen, er der et problematisk rusmiddelbrug blandt 7 % af børnene og de unge.

Figur 6.8 Udvikling i andelen med problematisk rusmiddelbrug

Start → afslutning: $p < 0,000$ | Start → 6 mdr. opfølgning: $p < 0,000$ | start → 12 mdr. opfølgning: $p < 0,000$
N = 482 sager

Note: Ved startmåling spørges til adfærd seneste 6 måneder. Ved udskrivning og opfølgningsmålingerne er tidshorisonten 3 uger.

Hvis vi alene ser på de børn og unge, som ved indskrivning har et problematisk brug af rusmidler, lykkes det i 70 % af tilfældene at fjerne det problematiske rusmiddelbrug. Det er et resultat, som kan måle sig med MOVE, der betegnes som en effektiv og vel-dokumenteret rusmiddelbehandling¹⁴¹⁵.

¹⁴ Center for Rusmiddelforskning anvender hhv. stoffrihed og reduktion i forbrug. Hvis vi konservativt sammenligner til stoffrihed, er effekten sammenlignelig med MOVE (62%).

¹⁵ Skov, K.B.E, Pedersen, M.U & Søndergaard, K (2020). Evaluering af udbredelsen af behandlingsmodellerne U-turn og U18 til 10 danske kommuner. Center for Rusmiddelforskning.

6.3.4 Opsummering på barnets adfærd

Familie & Netværk har en positiv virkning på adfærden hos børn og unge. Det gælder særligt for kravafvisende og udadreagerende adfærd. Derudover halveres andelen af børn og unge, som har selvskadende adfærd, fra 22 % til 10 %.

Familie & Netværk hjælper børn og unge ud af problemer med kriminalitet og rusmiddelbrug. For begge områder, kan vi se et markant fald, som er stabilt et år efter indsatsens afslutning. Hvor det fx er 23 % af børn og unge, som har et problematisk rusmiddelforbrug ved opstart, er det tilsvarende kun 8 % ved afslutning og 7 % et år efter afslutning af forløbet.

6.4 Færre anbringelsestruede børn og unge

Familie & Netværk kan anvendes til netværks- og plejefamilier, ligesom indsatsen også anvendes i forløb med børn og unge på døgninstitution, hvor der ønskes hjemgivelse eller flytning til plejefamilie. I de tilfælde vil barnet eller den unge være anbragt, når indsatsen i Familie & Netværk opstartes.

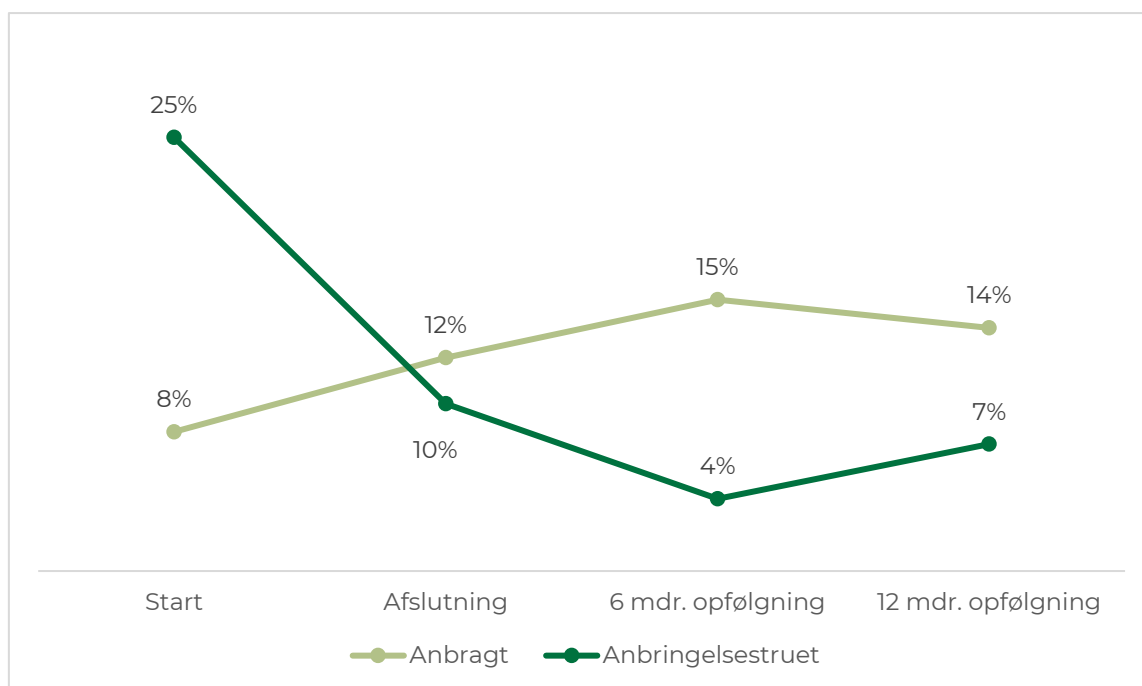
Figur 6.9 viser, at andelen af børn og unge, som vurderes at være anbringelsestruede mere end halveres fra opstart til afslutning af indsatsen. Ved opstart er hver fjerde anbringelsestruet, mens det kun er hver 10. barn eller ung ved afslutning. Den positive udvikling er stabil efter afslutning af indsatsen, hvor 7 % vurderes at være i risiko for anbringelse et år efter indsatsens afslutning.

Det er unægtelig positivt, at markant færre børn og unge befinder sig i en uafklaret position, hvor de vurderes at være anbringelsestruede. Det kan enten være udtryk for, at forholdene omkring familien eller barnet er forbedrede, og at risikoen for anbringelse af barnet derfor ikke længere er til stede. Men det kan også skyldes, at barnet faktisk er blevet anbragt – og dermed ikke længere er i risiko for anbringelse.

Figur 6.9 viser, at der er en gruppe af børn og unge, som overgår til anbringelse i løbet af Familie & Netværk-forløbet og yderligere en mindre gruppe efter afslutning af indsatsen. Et år efter afslutning er der 6 procentpoint flere børn og unge, som er anbragt, mens der tilsvarende er 18 procentpoint færre, som er i risiko for anbringelse. Det kan tolkes således, at en gruppe af de anbringelsestruede børn – cirka en tredjedel – bliver anbragt i løbet af indsatsen, mens det i størstedelen af tilfældene lykkes at skabe så

positive forandringer og stabilitet hos familien og barnet, at barnet ikke længere vurderes at være i risiko for anbringelse.

Figur 6.9 Udvikling i andelen af anbragte og anbringelsestruede

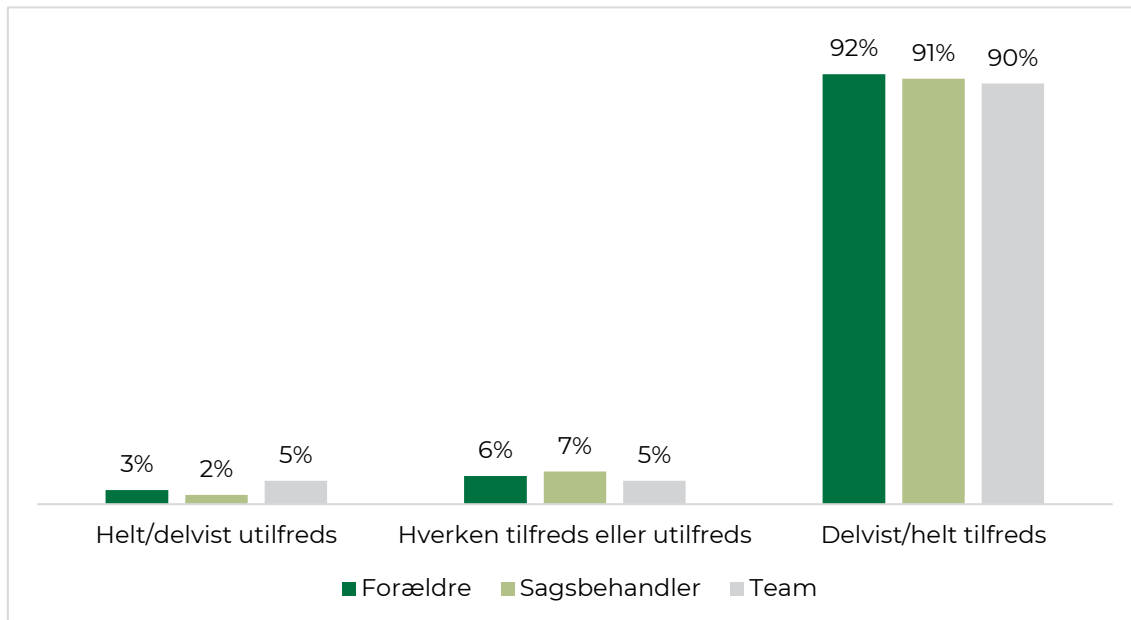
For både anbragt og anbringelsestruede: Start → afslutning: $p < 0,000$ | Start → 6 mdr. opfølgning: $p < 0,000$ | start → 12 mdr. opfølgning: $p < 0,000$. Anbringelsestruet: $N = 467$ sager. Anbragt: $N = 485$ sager.

6.5 Høj tilfredshed med indsatsen

Ved afslutning af Familie & Netværk spørges forældrene om deres tilfredshed med forløbet. Ligeledes spørges Familie & Netværksteamet og sagsbehandleren om deres tilfredshed med det enkelte forløb.

Som det fremgår af figur 6.10, er der en høj grad af overensstemmelse mellem forældre, sagsbehandlere og teamets gennemsnitlige vurdering. Tilfredshedsniveauet er meget højt på tværs af alle parter: 92 % af forældrene er helt eller delvist tilfredse med forløbet, mens det gælder for 91 % af sagsbehandlerne, og teamet er tilfredse i 90 % af forløbene. Der er således meget få forløb, som vurderes negativt af nogen af parterne. Familie & Netværk skaber således tilfredshed hos både familier og fagpersoner.

Figur 6.10 Tilfredshed med forløb i Familie & Netværk

Forældre: N=317, sagsbehandler og team: N=415.

Flere af forældrene sætter ord på deres tilfredshed ved opfølgingsmålingerne, hvor de har mulighed for at skrive en uddybende kommentar om deres forløb. Deres kommentarer vidner om, at Familie & Netværk ikke blot opleves som et støttende tilbud, men som et forløb med gennemgribende betydning for familiernes hverdag og fremtid. Forældrene skriver blandt andet:

"Efter vi har gennemgået et forløb i Familie & Netværk, har vores liv ændret sig fuldstændig. Jeg har oplevet det, som om jeg har været i en slags forældreskole for at genoprette min rolle (..) Det har været det bedste, der kunne ske i vores familie"

"Jeg vil til enhver tid anbefale jeres tilbud. Hvis det ikke havde været for jer, så var min søn nok blevet anbragt udenfor hjemmet, og jeg ville nok ikke have meget kontakt til ham"

"Vores forløb har været grundlaget for, at [barnets navn] i dag er sund og trives både med skole og i fritiden. Vores vejleder er hovedsagen til, at (barnets navn) liv er uden kriminalitet og rusmidler. Det var det bedste, der kunne ske i vores liv, da vi fik hjælp fra Familie & Netværk"

"Tak til [terapeutens navn] for at redde (barnets navn) og vores to skilsmissec familier"

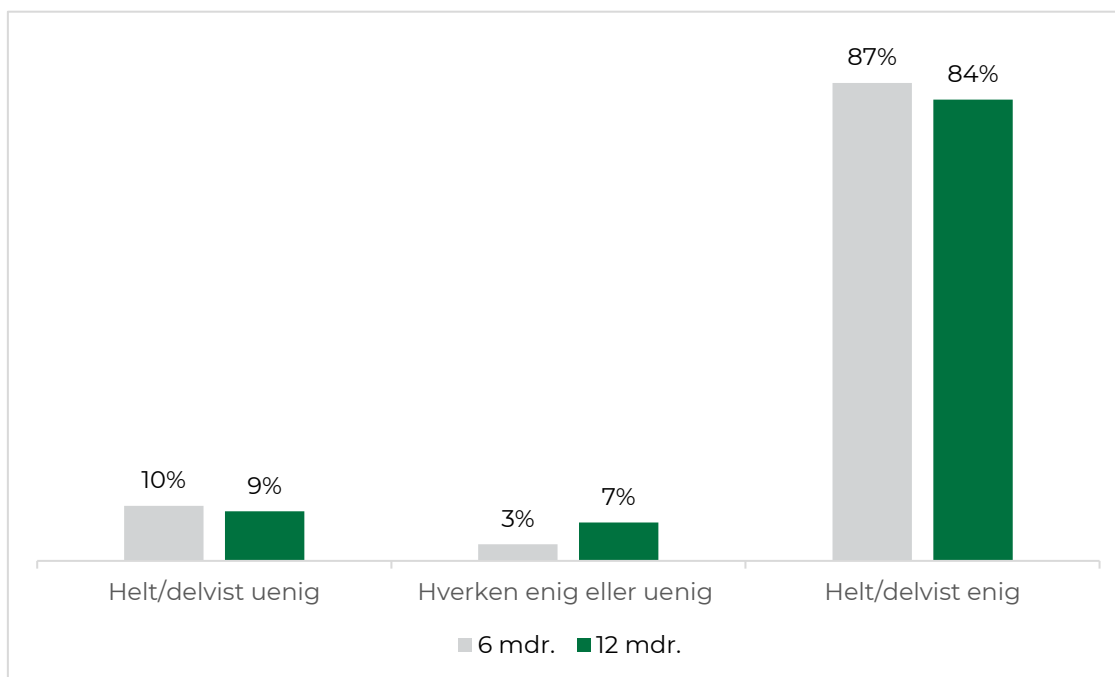
Selvom langt størstedelen af forældrene er tilfredse med deres forløb, findes også en mindre gruppe af forældre, som er utilfredse, nærmere bestemt 3%. Af de åbne kommentarfelter kan vi se, at det ofte drejer sig om forældre, som enten oplever manglende støtte fra kommunen efter forløbet i Familie & Netværk, eller som er uforstående over for det fokus, der er på forældrene i indsatsen. Det eksemplificeres i kommentarerne fra forældre her:

"Mangler virkelig den støtte I kunne give og hjælp til, at vi som forældre bedre kunne arbejde sammen. Føler ikke jeg hverken får støtte til at håndtere min datters diagnoser eller økonomisk hjælp. Så det hele er en kamp"

"Jeg synes, der burde have været noget mere indsats rettet mod [barnets navn]"

I opfølgingsmålingerne spørges forældrene også til, om de kan bruge det, de har lært i Familie & Netværk. Figur 6.11 viser, at langt størstedelen af forældre, 84 %, fortsat synes, at de kan bruge det, de har lært, et år efter forløbet er afsluttet. De redskaber og værktøjer, som familierne lærer i Familie & Netværk, er således ikke alene brugbare, mens familierne har et forløb, men også værdifulde på længere sigt.

Figur 6.11 Familiens vurdering af, om de kan bruge det, de har lært i Familie & Netværk

6 mdr.: N=198. 12 mdr.: N=225

6.5.1 Opsummering på tilfredshed og udbytte

Der er høj tilfredshed med Familie & Netværk hos både forældre, teamet og sagsbehandler. Det gælder for alle parter, at der i 9 ud af 10 forløb er helt eller delvist tilfredshed med forløbet. Samtidig tilkendegiver 84 % af forældrene, at de fortsat kan bruge det, de har lært et år efter, forløbet er afsluttet.

6.6 Virker Familie & Netværk bedre for bestemte grupper af børn og unge?

For at få et mere nuanceret billede af, hvilken ændring der sker hos børn og unge fra start til slut, undersøger vi, om Familie & Netværk virker bedre for bestemte grupper af børn og unge.

Vi undersøger, om udviklingen på centrale effektmål¹⁶ fra start til slut afhænger af følgende karakteristika hos barnet ved opstart: 1) køn, 2) alder, 3) diagnose, 4) trivsel 5) kriminalitetsproblematik og/eller problematisk rusmiddelbrug. Vi undersøger også, om virkningen af indsatsen er forskellig på tværs af de fire kommuner, som indgår i evalueringen.

Ved at analysere forskelle i udviklingen på tværs af kommuner og grupper af børn med forskellige baggrunde og forudsætninger, kan vi få indsigt i, om indsatsen virker mere effektivt for nogle end for andre.

6.6.1 Virkning af indsatsen afhænger af barnet eller den unges alder og udgangspunkt

Analysen viser, at barnets eller den unges køn og diagnose ikke har betydning for virkningen af Familie & Netværk på nogen af de undersøgte effektmål. Det vil sige, at der ikke forskel på den udvikling, som drenge og piger oplever, ligesom udviklingen heller ikke afhænger af, om barnet eller den unge har en diagnose eller ej ved opstart.

Analysen viser til gengæld, at barnets eller den unges alder, trivsel ved opstart og hvorvidt der er en kriminalitetsproblematik og/eller et problematisk brug af rusmidler har betydning for virkningen af Familie & Netværk. Det uddyber vi i det følgende. Den fulde analyse kan tilgås i bilag, tabel B1.

Barnets alder har betydning for virkningen af Familie & Netværk

Vi har inddelt målgruppen i to aldersgrupper. Den ene er ældre end gennemsnittet på 13,4 år, mens den anden er dem, som er yngre end gennemsnittet.

Barnets eller den unges alder har betydning for, hvordan barnets trivsel udvikler sig fra opstart til afslutning af indsatsen. Det gælder specifikt i forhold til påvirkningsscoren, som i gennemsnit reduceres 0,7 skalapoint mere blandt de børn og unge, som er ældre end gennemsnittet sammenlignet med dem, som er yngre. Den ældste gruppe har til at begynde med en højere påvirkningsscore, men ved afslutning ligger de to aldersgrupper næsten ens. Begge grupper oplever en øget trivsel fra opstart til

¹⁶ Vi har undersøgt betydningen for trivsel (problemscoren, påvirkningsscoren) skolefravær, problemadfærd, fritidsaktiviteter og fritidsjob.

afslutning, men udviklingen er signifikant mere positiv for de børn og unge, som er ældre end gennemsnittet ved opstart.

Et lignende mønster ses for tilknytning til skole og beskæftigelse. Andelen med et skole- eller beskæftigelsestilbud stiger i begge grupper, men den stiger 12 procentpoint mere blandt den ældre gruppe i forhold til den yngre gruppe. Der er imidlertid en forskel i gruppernes udgangspunkt på dette mål – hvor 60 % af de ældre er tilknyttet skole eller beskæftigelse ved opstart, gælder det 84 % af de yngre børn. Samme tendens gælder for skolefravær, som også falder relativt mere for de ældre end for de yngre børn.

Tilstedeværelsen af kriminalitetsproblemer og/eller et problematisk brug af rusmidler har betydning for virkningen af Familie & Netværk

Det har betydning for udviklingen i barnets eller den unges trivsel, om de har problemer med kriminalitet og/eller et problematisk brug af rusmidler ved opstart af indsatsen eller ej. Mere specifikt reduceres påvirkningsscoren 0,8 skalapoint mere for den gruppe af børn og unge, som har kriminalitetsproblemer eller et problematisk rusmiddelbrug ved opstart. Det vil sige, at deres trivsel øges signifikant mere i forhold til den gruppe, hvor ingen af disse problematikker er til stede.

Den samme tendens gælder for skolefravær, hvor fraværet også reduceres mest for gruppen af børn og unge, som har kriminalitetsproblemer eller et problematisk brug af rusmidler ved opstart.

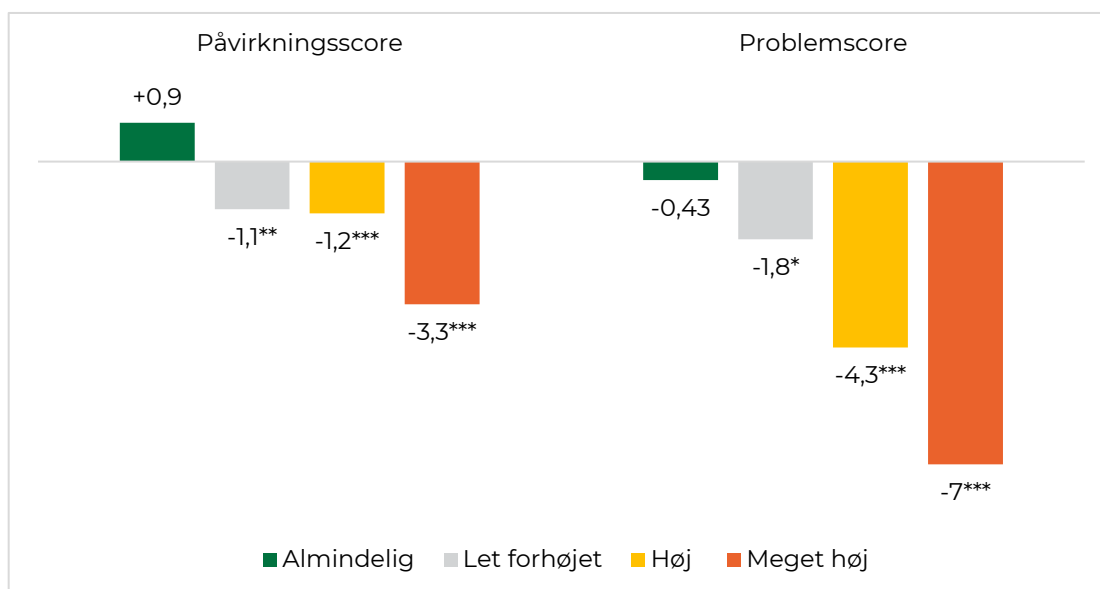
For både trivsel og fravær starter gruppen med problemer med kriminalitet og/eller et problematisk rusmiddelbrug på et mere udfordret niveau, men oplever til gengæld en mere positiv udvikling fra opstart til afslutning af Familie & Netværk.

Påvirkning af barnet eller den unges trivsel afhænger af barnets udgangspunkt

Barnets eller den unges trivselsniveau ved opstart af indsatsen har betydning for, hvor meget deres trivsel ændres i forløbet.

Figur 6.12 viser, hvor store ændringer der opnås afhængigt af, om barnets eller den unges problem- og påvirkningsscore er inden for normalområdet, let forhøjet, høj eller meget høj ved opstart af indsatsen.

Figur 6.12 Udviklingen i påvirkning- og problemscore afhængig af udgangspunkt

*p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. N=315.

For børn og unge, der i udgangspunktet har en trivsel i normalområdet, sker der ikke yderligere forbedring af trivslen i løbet af indsatsen. Det gælder både for problem- og påvirkningsscoren, at udviklingerne for denne gruppe er små og insignifikante.

Modsat er det helt tydeligt, at jo dårligere børnene og de unge har det i starten, jo større forbedring oplever de. Hvis vi fx kigger på problemscoren, ses det, at den største reduktion i omfanget af barnets problemer – på 7 skalapoint - sker for den gruppe af børn og unge, der i udgangspunktet har flest problemer. Den samme tendens kan vi se for påvirkningsscoren, hvor det er de børn og unge, som er mest påvirkede af deres problemer ved opstart, som oplever den mest positive udvikling.

6.6.2 Ændring fra start til slut for hver kommune

Familie & Netværk har i perioden 2019-2023 været tilbudt i fire kommuner. Vi undersøger, om virkningen af indsatsen er forskellig på tværs af kommunerne. Det er selvsagt forventeligt, at der vil være en vis grad af variation. Kommunerne kan have forskellige forudsætninger, målgruppesammensætning, ressourcemæssige rammer etc. Det afgørende er, om indsatsen formår at skabe forandring på tværs af kommunal kontekst. Den fulde analyse tilgås i bilag, tabel B2.

Positiv virkning på tværs af effektmål i alle fire kommuner

Den overordnede konklusion af analysen er, at det i alle fire kommuner lykkes at skabe positive forandringer for de børn og unge, som henvises til Familie & Netværk. Børnene og de unge oplever gennemsnitligt en positiv forandring på tværs af effektmålene uanset, hvilken kommune indsatsen foregår i.

Resultaterne viser samtidig en vis kommunal variation både i forandring fra start til slut og i det udgangspunkt, børnene og de unge kommer med. Der er ikke et entydigt mønster i, at nogle kommuner generelt klarer sig bedre på tværs af alle effektmålene. Hvor nogle kommuner stikker ud i deres resultater for børnenes trivsel og skolefravær, udmærker andre kommuner sig for adfærd og fritidsliv. Vi har ikke data, som kan forklare denne variation. Vi kan dog konstatere en variation i børnenes og de unges udgangspunkt, når de henvises til indsatsen, som kan være en medvirkende forklaring. Men vi kan ikke udelukke, at dele af variationen kan skyldes forskel i lokal praksis, implementering, tilførte ressourcer eller andet. Samlet set tegner der sig dog et mønster af, at indsatsen er virkningsfuld på tværs af kommuner, hvilket kan være en indikation på, at kvalitetssikringsmodellen hjælper med at sikre, at indsatsen har et konsistent niveau.

6.6.3 Opsummering på virkningen på tværs af grupper og kommuner

Det lykkes at skabe positive forandringer for de børn og unge, som henvises til Familie & Netværk på tværs af forskellige kommuner.

Indsatsen skaber positiv forandring for alle de subgrupper, vi har undersøgt. Men for effektmål relateret til trivsel og skoletilknytning kan vi se, at indsatsen virker særlig godt for børn og unge i følgende grupper: 1) lav trivsel i udgangspunktet, 2) ældre end gennemsnittet i målgruppen, 3) problemer med kriminalitet og/eller et problematisk brug af rusmidler ved opstart.

7 Kvalitativ undersøgelse

Den kvalitative undersøgelse supplerer med indsigter fra forældre, som repræsenterer den "typiske case". For at give et billede af hvordan de børn og familier, kan se ud, har vi udarbejdet en oversigt, der bl.a. illustrerer centrale karakteristika såsom alder, køn, problemer, og om barnet har en diagnose eller ej.

Af display 7.1 ses, at 6 ud af de 10 børn ved opstart i indsatsen har en meget høj problemscore, og at 9 ud af de 10 børn har en meget høj påvirkningscore. Det vil sige, at børnene og de unge kan betegnes som værende i udtalt mistrivsel: De har betydelige udfordringer, og er meget påvirkede af problemerne i deres hverdag.

Vi har desuden bedt forældrene beskrive barnets udfordringer ved opstart i Familie & Netværk. I display 7.1 er en oversigt over familiernes beskrivelser. Det viser, at udfordringerne kommer til udtryk som bl.a. selvskadende adfærd, omfattende skolefravær, social isolation, et højt konfliktniveau, et problematisk rusmiddelforbrug og kriminalitet. Det ses også, at langt størstedelen af børnene, ifølge deres forældre, har flere samtidige problemer. Herudover har flere af børnene en psykiatrisk diagnose¹⁷, hvilket forældrene også peger på som en del af barnets udfordringer.

Forældrene beskriver yderligere, at barnets problemer gør det svært for dem at være i rollen som forælder og både påvirker deres hverdagsliv og relation til barnet. Forældrenes fortællinger understreger, at den samlede families trivsel er forringet. Det kommer bl.a. andet til udtryk, når forældrene fortæller at:

- Relationen til deres barn er præget af mange konflikter
- Hverdagen opleves kaotisk
- De føler sig udmattede, slidte og afmægtige over for deres barn

Der er således tale om familier, hvor børnenes problemer er karakteriseret ved en betydelig kompleksitet og negativ indvirkning på barnets og forældrenes trivsel og deres indbyrdes relation. Bag det, som vi i denne undersøgelse betragter som en "typisk case" i Familie & Netværk, gemmer sig altså børn med alvorlige og komplekse problemer, som udgør en væsentlig risiko for barnets og familiens trivsel her og nu, men også på længere sigt.

¹⁷ Familie 1, 3, 4, 5 og 7

Display 7.1 Oversigt over centrale karakteristika ved de udvalgte familier ved opstart

Familie	Alders-gruppe	Køn	Diagnose	Problemscore (SDQ)	Påvirknings-score (SDQ)	Forælderenes beskrivelse af barnets udfordringer
Familie 1	10-13	Pige	Ja	Meget høj	Meget høj	Omfattende skolefravær Selvskadende adfærd Udadreagerende- og kravafvisende adfærd Social isolation
Familie 2	10-13	Pige	Nej	Meget høj	Meget høj	Omfattende skolefravær Selvskadende adfærd Udadreagerende- og kravafvisende adfærd Social isolation
Familie 3	10-13	Pige	Ja	Høj	Meget høj	Selvskadende adfærd Social isolation
Familie 4	14-17	Pige	Ja	Meget høj	Meget høj	Omfattende skolefravær Social isolation
Familie 5						Selvskadende adfærd
Barn 1	14-17	Pige	Nej	Almindelig	Meget høj	Udadreagerende- og kravafvisende adfærd Social isolation
Barn 2	10-13	Dreng	Ja	Meget høj	Meget høj	Omfattende skolefravær Udadreagerende og/eller kravafvisende adfærd
Familie 6						
Barn 1	10-13	Dreng	Nej	Meget høj	Meget høj	Skolefravær Højt konfliktniveau med forældre, lærere, venner Udadreagerende og kravafvisende adfærd

Familie	Alders- gruppe	Køn	Diagnose	Problemscore (SDQ)	Påvirknings- score (SDQ)	Forælders beskrivelse af barnets ud- fordringer
Barn 2	14-17	Dreng	Nej	Let forhøjet	Meget høj	Kriminalitet og problematisk brug af rus- midler
Familie 7						
Barn 1	6-9	Dreng	Ja	Meget høj	Meget høj	Højt konfliktniveau Udadreagerende og kravafvisende adfærd
Barn 2	6-9	Dreng	Ja	Let forhøjet	Let forhøjet	Højt konfliktniveau Udadreagerende og kravafvisende adfærd

7.1 Hvordan er det gået familierne?

Familierne og børnene er henvist til Familie & Netværk med henblik på at bryde negative mønstre og afhjælpe de problemer, som familien og barnet oplever. I den kvantitative del af analysen fandt vi, at Familie & Netværk er en effektiv indsats til netop det, fordi børnene kommer i bedre trivsel, og deres problemer fylder mindre ved afslutning i indsatsen. For at undersøge hvordan det tager sig ud blandt de forældre, som vi har talt med, ser vi på, hvordan forældrene beskriver deres børns situation ved opstart, afslutning og ved interviewtidspunktet, som i de fleste tilfælde er op til et år efter afsluttet indsats.

Som det ses af display 7.2, vurderer alle forældre, at der er opnået store og positive ændringer fra start til slut i forløbet. De problemer, som forældrene fortæller om ved start, er i alle tilfælde enten reducerede eller ikke længere til stede ved afslutning. For størstedelen af forældrene gælder også, at de vurderer, at virkningen vil vare ved, og at barnet derfor fortsat er i god trivsel et år efter endt indsats. Nogle af forældrene fortæller, at det skyldes indsatsen i Familie & Netværk, som har været katalysator for den positive udvikling og ligeledes har bevirket, at forældrene ser lyst på fremtiden.

Dette gælder dog ikke for familie 2 og 6, som ikke oplever, at indsatsen har haft en længerevarende virkning. De oplever i stedet, at virkningen er aftaget, efter indsatsen sluttede, og de fortæller, at situation igen er forværret.

Display 7.2 Forældrenes beskrivelse af situationen ved opstart, afslutning og op til 1 år efter endt indsats

Familie	Start	Afslutning	Op til 1 år efter afslutning
Familie 1	Mistrivsel siden de mindste klasser i indskoling, som løbende blev forværret. Barnet havde svært ved at forstå sin egen situation og blev frustreret over den. Ved opstart kom barnet slet ikke af sted i skole.	Positiv udvikling. Barnet "vokser" og har sjældent fravær fra skole. Barnet skader ikke sig selv mere har færre raseriudbrud og har fået "en tro på sig selv", venner og et socialt liv. Der er stadig udfordringer, men datteren har fået større "accept af sin situation" og en tro på fremtiden.	Vedvarende positiv udvikling.
Familie 2	Barnet er i alvorlig mistrivsel ved opstart. Barnet kommer ikke af sted i skole, er selvskadende og har en truende adfærd.	Positiv udvikling. Under forløbet blev der lavet et skoleskift, hvor barnet lykkedes med at komme i skole igen.	Negativ udvikling. Barnet er igen fuldt fraværende fra skolen. Skader sig selv og er nu i "total mistrivsel".
Familie 3	Barnet har været i stigende mistrivsel gennem en længere periode, hvilket bl.a. kommer til udtryk som selvskadende adfærd. Samtidig er barnet lukket om sig selv og har svært ved at dele sine problemer.	Positiv udvikling. Barnet har et almindeligt teenageliv med almen skolegang, venner, er glad og social. Selvskade og isolation er ikke til stede længere. Der er stadigvæk udfordringer, men de "er ikke de værste".	Vedvarende positiv udvikling Forælderen tror på, at udviklingen holder på den lange bane, fordi indsatsen har "gødet og boostet" forælderen evne til at støtte op om barnets trivsel.
Familie 4	Barnet har i flere år haft svært ved at komme i skole og er ved opstart fuldtidsfraværende. Barnet isolerer sig på sit værelse og har daglige konflikter med forælderen.	Positiv udvikling. Fortsat ting der er svære. Skolen tager energi, men barnet kommer afsted og er blevet "bedre til at regulere sig selv". Der er markant færre konflikter mellem forælder og barn. Forælderen kan ikke isoleret set pege på, om det skyldes indsatsen, da barnet også er startet op i ADHD-medicin,	Vedvarende positiv udvikling.

Familie	Start	Afslutning	Op til 1 år efter afslutning
		ligesom barnet altid har haft svingende trivsel.	
Familie 5		Positiv udvikling.	Vedvarende positiv udvikling
Barn 1	Barnet var ked af det og deprimeret og samtidig ramt af angst. Desuden havde barnet en spiseforstyrrelse, var selvskadende og ramt af skolevægning	Barn 1 er i skole igen. Selvskade og spiseforstyrrelse er ikke længere til stede. Barnet har et normalt ungdomsliv, med venner og sociale aktiviteter.	ved begge børn.
Barn 2	Barnet er fuldtidsfraværende fra skolen. Meget udadreagerende, når vedkommende blev mødt med krav, hvilket viste sig ved voldelig og truende adfærd.	Barn 2 går mere i skole, men har fortsat fravær indimellem. Barnet er startet i medicinsk behandling, det har givet ro og gør det nemmere for barnet at imødekomme krav. Forælderen oplever derfor færre konflikter med barnet.	
Familie 6		Positiv udvikling	Negativ udvikling
Barn 1	Mange konflikter med andre børn og voksne i skolen. En dagligdag præget af konflikter med forælderen. Begyndende skolevægning.	Efter endt forløb kom der ro på begge børn, og hverdagen var tryk. Barn 1 kom igen i skole, og hverdagen var mindre konfliktfyldt.	Et år efter er de positive virkninger ophørt. Forælderen har haft svært ved at fastholde den nye forældrepraksis og overføre redskaber og greb til nye situationer. Forælderen oplever derfor at være tilbage i sin "gamle" forældrestil.
Barn 2	Havde ved opstart et problematisk brug af rusmidler og havde begået kriminalitet. Var i et 'dårligt miljø'.	Barn 2 kom ud af problematisk rusmiddelbrug. Den gode udvikling skete, fordi indsatsen klædte forælderen på med konkrete redskaber og greb, der havde en positiv indvirkning på begge børn.	
Familie 7		Positiv udvikling.	Vedvarende positiv udvikling
Barn 1	Barn 1 og 2 havde samme udfordringer ved opstart: Hverdagen var		ved begge børn.

Familie	Start	Afslutning	Op til 1 år efter afslutning
Barn 2	præget af konflikter og diskussioner, så alt ifølge forælderen blev til en kamp. Desuden var begge børn udadreagerende og havde svært ved at blive mødt med krav.	Der er kommet mere ro på familien, færre diskussioner, konflikter og udadreagerende adfærd.	Forælderen tror på, at fremtiden fortsat vil være lys med en velfungerende hverdag, ligesom forælderen nu ved, hvordan hun skal gribe børnenes udfordringer an.

7.2 Hvad peger forældrene på som virksomt ved Familie & Netværk?

På tværs af forældrenes fortællinger har vi identificeret flere centrale elementer ved indsatsen, som familierne beskriver som hjælpsomme. I det følgende gennemgår vi disse temaer, som handler om betydningen af:

- Tæt kontakt til terapeuten
- Terapeuternes anerkendende tilgang til forældrene
- Konkret råd og vejledning
- Hjælp til mødet med offentlige systemer
- At indsatsen giver nye forståelser af barnet i familien, men også i netværket
- At indsatsen bidrager med nye greb til at håndtere og støtte barnet

Vi undersøger forældrenes vurderinger af, hvordan netop disse fremhævede elementer ved indsatsen har betydning for, at børnene er kommet i bedre og blivende trivsel. Vi undersøger også, hvad der ifølge familierne er på spil i de modsatte tilfælde, hvor familierne (2 og 6, se display 7.2) kun har oplevet en midlertidig virkning af indsatsen.

7.2.1 En tæt kontakt hjælper til en skræddersyet indsats

Familierne oplever Familie & Netværk som intensiv i den forstand, at der er en høj mødekadence og tæt kontakt til familieterapeuten. Familierne har mødtes med terapeuten mindst én gang om ugen gennem deres forløb. Dette skaber en særlig relation mellem familien og terapeuten. Flere forældre fremhæver, at et tæt samarbejde giver tryghed, og derfor er det også nemt at sparre med terapeuten. En af familierne fortæller her om, hvordan terapeuten blev familiens vigtige sparringspartner:

"Jamen, fordi [familieterapeuten] blev en livline til det her med, "at nu væltede det hele igen, igen, igen, igen!" Eller: "nu er der igen en ting, der ikke lykkedes, fordi [barnet] stejlede totalt". Så jeg kunne få de snakke. Nogle gange bare snakke, men andre gange også en lille snert af: Kunne du prøve at gøre x eller x i stedet?" (Forælder 1)

Terapeuten bliver en person, som forældrene har hyppig kontakt til, og som kender familiens historik og udfordringer indgående. Derfor oplever forældrene at få en særlig støtteperson i familieterapeuten, som de kan "læsse af" til, og som møder dem med forståelse. Alle, undtagen én forælder, taler varmt om deres familieterapeut både pga. dennes faglige og personlige tilgang.

7.2.2 Terapeutens anerkendelse af, at man har gjort sit bedste

Forældrene oplever, at kan være følelsesmæssigt krævende at være i et Familie & Netværksforløb. Det skyldes især, at flere af forældrene - særligt indledningsvist i forløbet - oplever, at skylden for deres barns udfordringer peger på deres forældreskab, og de kæmper med at håndtere følelser af skyld og skam. Nogle af forældrene drøfter det med terapeuten, som afkræfter, at de har skyld i de problemer, som omgiver barnet, og betrykker dem i, at de er gode forældre - og gør deres bedste. Flere forældre fortæller, at terapeutens forståelse for, at de har gjort deres bedste og anerkendelsen af dem som forældre er væsentlig. Dette er for de fleste af forældrene ligeledes med til at afmystificere, at der skal arbejdes med barnets trivsel gennem forældrene og andre personer i barnets miljø og netværk.

7.2.3 Familieterapeuten hjælper med råd og løsninger, hvor forældrene selv er rådvilde

Mistrivslen i familierne har stået på i længere tid, når de indskrives i Familie & Netværk. Derfor oplever mange af forældrene, at de har prøvet alt, hvad der står i deres magt for at hjælpe deres børn uden, at det har haft den ønskede virkning. Forældrene beskriver, at de er kørt fast, de føler sig rådvilde og slidte, og forholdet til barnet er udfordret. Forældrene fortæller, at det hjælper at få en familieterapeut, som giver fagligt funderede råd og vejledning og kan se bagom barnets adfærd - selv når den synes uforståelig. Flere af forældrene har forud for indskrivningen i Familie & Netværk fået hjælp i andre indsatser og fortæller, at de oplever Familie & Netværk som mere målrettet og fagligt kvalificeret, end hvad de ellers har oplevet.

7.2.4 Terapeuten hjælper forældrene i mødet med andre systemer

Terapeuten beskrives som en god hjælp i mødet med "det offentlige" eller "systemet". Mange af forældrene er i kontakt med flere forskellige offentlige myndigheder og systemer pga. kompleksiteten i barnets og familiens samlede situation. Familierne oplever det som en stor hjælp, at terapeuten har et indgående kendskab til, hvordan man "gebærder sig i systemet". På den baggrund kan terapeuten vejlede forældrene ifm. udredning, skoletilbud, tabt arbejdsfortjeneste eller lignende. Mange af forældrene oplever, at netop dét har været udslagsgivende for at finde det rigtige skoletilbud til deres barn eller at blive taget alvorligt ved lægen eller kommunen. Mange forældre beskriver, at familieterapeuten påtager sig rollen som koordinator mellem de forskellige systemer. Det frigiver overskud hos forældrene, hvilket opleves som tiltrængt for, at de selv kan fokusere på trivslen i familien.

7.2.5 En ny eller bedre forståelse af barnet

Størstedelen af forældrene beskriver, at Familie & Netværk har bidraget med en øget forståelse for deres barns adfærd og reaktionsmønstre. Flere af forældrene fortæller, at samarbejdet med terapeuten og analyserne, som de har udarbejdet i fællesskab, har været katalysator for en ny eller bedre forståelse af deres barn.

Tidligere oplevede nogle forældre barnets adfærd som uforståelig eller som provokationer rettet mod dem. Forældrene fortæller retrospektivt, at indsatsen har givet dem en ny forståelse, så de kan se, hvorfor barnet reagerer, som det gør. En forælder fortæller her, hvad de indledende og grundige analyser har betydet:

"Det har vendt vores syn på, at "hold kæft, hvor er han irriterende!". Men det er han jo ikke. Det er hans reaktion på noget, som er rigtig svært. Han har helt sikkert følt sig mere forstået efterfølgende." (Forælder 5).

En anden forælder udtrykker tilsvarende, at forløbet har ændret opfattelse af barnets adfærd:

"Jeg havde hele tiden følt: Er du bare ude på at provokere mig? Hvorfor vil du være strid?" Men det, han i virkeligheden havde brug for, var tryghed, nærhed, ros og anerkendelse. For han reagerer bare enormt meget på kritik. Overordnet ser jeg faktisk anderledes på ham og ved, at handlingerne er udtryk for en ubalance. Det er et råb om hjælp ofte." (Forælder 6).

Flere forældre oplever at blive i stand til at se bagom adfærden og fortæller, at deres børn havde deres egne grunde til at reagere, som de gjorde. Forældrene fortæller også, at denne forståelse har været en øjenåbner ift. at se indad og sammen med terapeuten være undersøgende på, hvordan de som forældre kan møde deres børn på andre måder, end de har gjort før.

En nuance hertil er der dog, at der også er forældre, som giver udtryk for, at de ikke oplevede, at indsatsen bidrog til en ny eller bedre forståelse af deres barn, da de allerede havde en sådan ved opstart i indsatsen (forælder 2 og 4).

7.2.6 Nye forståelser af barnet i familiens netværk og mellem hinanden i netværket

Langt de fleste forældre oplever, at den nye forståelse af barnet ikke alene finder sted i den nære familie, men at fx skolelærere, bedsteforældre og andre i barnets og familiens netværk bliver i stand til at se bagom barnets adfærd. Forældrene oplever, at det giver ro omkring barnet, når alle har og tager udgangspunkt i den samme forståelse

af barnet. På den måde bliver det også nemmere at holde fast i den nye forståelse af barnet.

I andre tilfælde er der også opstået nye forståelser mellem forældre, som før har haft meget forskellige tilgange til og syn på barnet. I nogle af disse tilfælde har terapeuten fokuseret på at analysere forældrenes samspil, hvordan de trigger hinanden og betydningen af at blive mere samstemte for barnets og den samlede families skyld.

Uafhængigt af om forældrene er samlevende eller skilt, har de oplevet – i forskellige grader - at have fået en ny forståelse for motiverne bag den andens handlinger og reaktioner. Nogle af forældrene fortæller, at samtalerne med familieterapeuten åbnede deres øjne for, at dét, de før tolkede som manglende samarbejdsvilje eller provokation fra den anden forælder, faktisk bundede i andre motiver:

”Vi havde simpelthen ikke overskud til om aftenen at sætte os ned og snakke sammen om, hvad fanden er det, der foregår!?! Men det gjorde vi jo så, når [familieterapeuten] var her. Så det gav jo også en helt anden forståelse for, at jeg er presset fordi sådan og sådan. Og det kan godt være, det kommer ud på en måde, som om jeg bliver sur på dig, men det er egentlig ikke det, der er meningen.”
(Familie 5)

Forælderen oplevede, at de som forældre ”kom tættere på hinanden igen”, efter at have været ”revet fra hinanden” pga. mistrivsel i familien (familie 5), hvorfor samtalerne med terapeuten også havde en direkte positiv indvirkning på deres forhold.

I en anden familie betød den øgede forståelse forældrene imellem, som også blev foranlediget gennem samtaler med terapeuten, at de som fraskilte forældre passede bedre på hinanden og blev mere samstemte i deres indsats omkring barnets udfordringer. Det bevirkede, at barnet ikke længere kunne spille forældrene ud mod hinanden, fordi de begyndte at stille enslydende krav til barnet i begges hjem.

Det er dog ikke alle forældre, der oplever en ændring i den gensidige forståelse af hinanden eller et forbedret forældresamarbejde. I flere af tilfældene, fx familie 1, 4, 6 og 7, kan det forklares med, at den ene forælder enten ikke er en del af barnets liv eller ikke ønskede at deltage i indsatsen.

7.2.7 Nye greb til at støtte barnet

På baggrund af de nye forståelser og perspektiver på barnet fortæller flere forældre om, at de er blevet bevidste om hvordan deres egen adfærd eller forældrestil utilsigtet har været medvirkende til at fastholde barnet i en negativ spiral. Forældrene fortæller,

at det er lykkedes at vende den negative spiral, fordi Familie & Netværk har givet dem konkrete redskaber og vejledning til, hvordan de bedre kan møde deres barn.

Størstedelen af forældrene oplever, at vejledningen og de konkrete redskaber har bidraget til at forebygge og håndtere problematisk adfærd, hvilket har været med til at vende den negative udvikling. Forældrene understreger i den forbindelse vigtigheden af, at løsningerne er blevet til i dialog med familieterapeuten og tager udgangspunkt i forældrenes kendskab til deres barn. Det nævner familierne som helt centralt og kendetegnende for Familie & Netværk; at hjælpen og støtten er individuelt tilrettelagt.

Display 7.3 giver et overblik over, hvilke redskaber eller greb familierne fremhæver, som hjælpsomme til at støtte lige præcis deres barn, og hvilken betydning det har haft for dem.

Display 7.3 Oversigt over greb og redskaber

Familie	Beskrivelse af nye greb og redskaber med henblik på at støtte barnet	Oplevet virkning
Familie 1	Lærte mange små greb: At stille tydelige krav, at sætte små mål for adfærd og kun ét mål ad gangen, greb til at kommunikere med barnet på en måde, som var mere kompatibel med barnets diagnose.	Bedre kommunikation og relation mellem forælder og barn. Oplever at barnet "bedre kan være i dagligdagens krav og opgaver, såsom skolegang". Barnet "føler sig ikke længere forkert, men oplever at blive set og mærket".
Familie 2	Blev vejledt i konkrete sætninger til at understøtte, at barnet kom i skole eller kunne blive i skolen, når det var svært. Piktogrammer og faste strukturer (disse brugte familien dog i forvejen).	Oplever ikke, at redskaberne havde en væsentlig betydning.
Familie 3	Lærte at bruge belønninger til barnet og holde husmøder, kommunikere tydeligt, og stille krav, som er opnåelige for barnet.	Det er rart at have en fremgangsmåde i kraft af redskaberne. Forælderen oplever, at relationen til barnet er blevet bedre, og at forælders forældretil er mere "for-svarlig", når hun bruger tankegangen fra redskaberne, fordi hun nu "hverken er for hård eller blød over for barnet".
Familie 4	Kendte i forvejen til redskaber som terapeuten præsenterede (belønninger, faste krav, tydelig kommunikation).	Oplever ikke, at redskaberne havde en væsentlig betydning. Forælderen har brugt redskaberne efter afslutning af indsatsen, hvor barnet er kommet i medicinsk behandling for diagnose, og nu opleves redskaberne hjælpsomme til at afhjælpe konflikter.

Familie	Beskrivelse af nye greb og redskaber med henblik på at støtte barnet	Oplevet virkning
Familie 5 Barn 1 Barn 2	Begge børn: Arbejdede med belønningssystemer, arbejdede med små skridt særligt ift. at stille krav, som er opnåelige for barnet. Low arousal til at forebygge konflikter. (forældrene kendte dele af redskaber fra en anden indsats).	Forældrene oplever at "have taget forældreskabet tilbage", hvilket har givet børnene ro. Forældrene er opmærksomme på at stille krav, som børnene kan efterleve. De oplever, at det betyder, at konflikt- og stressniveauet i familien generelt er faldet.
Familie 6 Barn 1 Barn 2	Begge børn: Lærte at sætte gode og tydelige rammer, sætte grænser og kommunikere tydeligt på en konfliktnedtrappende måde. Lærte at bruge ros og belønning.	Redskaberne blev en måde at ændre begge børns problemadfærd på en "kærlig måde i stedet for at give dem et gok i nødden". Forældrene oplever en styrket relation til begge børn. Forældrene oplevede, at den konfliktnedtrappende kommunikation betød langt færre konflikter.
Familie 7 Barn 1 Barn 2	Begge børn: Lærte at strukturere hverdagen med skemaer og bruge belønninger til at understøtte sønnernes evne til at imødekomme krav.	Krav var ikke længere til diskussion, da de var blevet del af børnenes hverdagsrutine, ligesom børnene var motiverede for at imødekomme krav pga. belønninger. Det betød færre konflikter mellem forælder og barn.

Det er især færdigheder, der knytter sig til forældrenes måde at kommunikere på, stille passende krav og fokusere på barnets positive adfærd, der går igen på tværs af fortællingerne. Forældrenes fortællinger viser, at de nye greb og redskaber bevirker, at forældrene kan møde og støtte deres børn på nye måder, som kommer både børnene og forældrene til gavn. Det fortæller en forælder om her:

"Jeg fik fat i en tilgang, som er forsvarlig både for [datteren] og mig (...) Som forælder kan man gå til ekstremer, når ens børn begynder at mistrives. Enten er man skidebange, og så ved man ikke, hvad man skal gøre, og så sejler det for børnene. Eller så bliver man hård og skælder ud. Det gjorde jeg. Og så bliver det ved med at sejle (...) Vi var der, hvor om morgenen tog det to timer at gøre sig klar for at komme ud ad døren. Og jeg vidste ikke, hvordan jeg så både skulle bryde det og hjælpe barnet. Men så var terapeuten god til at sige, "du kan gøre det, og det, og det" (...) Så kunne jeg så svare: "ej det lyder rigtig godt". Eller: "Er det ikke lige for langt ude at sige det der?" (Familie 3)

Gennem de konkrete redskaber og vejledning fra terapeuten blev forælderen i det konkrete tilfælde i stand til få sit barn afsted om morgenen, uden det gav anledning til konflikter. Samtidig oplever forælderen nu at kunne støtte sit barn og beskriver, at

hendes forældrestil er blevet mere hjælpsom for barnet og dermed "mere forsvarlig". Forælderen oplever desuden, at det har en positiv indvirkning på barnets og forældrens egen trivsel og deres indbyrdes relation, ligesom forælderen fortæller, at hun oplever at få selvtilliden tilbage i rollen som forælder.

Forældrenes fortællinger viser generelt, at konkret og individuelt tilpasset vejledning i brugen af redskaber har været afgørende for at støtte barnets trivsel og forebygge konflikter. Forældrenes fortællinger er også med til at understrege, at den positive udvikling hos barnet i høj grad er affødt af, at omgivelserne – i dette tilfælde forældrene – justerer og tilpasser deres adfærd til barnet. Dette ses fx ved, at forældrene lærer at kommunikere på nye måder og stiller krav til barnet, som det kan imødekomme. Derudover sætter forældrene rammer for barnets hverdag, som gør det nemmere for barnet at være i. Størstedelen af forældrene fortæller desuden, at muligheden for telefonisk kontakt med familierapeuten mellem samtalerne var med til at understøtte brugen af greb og redskaber, særligt når der opstod "kriser", eller når tingene gik i hårdknude.

Som en nuance skal det nævnes, at der også er to forældre, som gav udtryk for, at de i forvejen kendte til langt de fleste redskaber, som de blev præsenteret for, og det ikke havde nævneværdig betydning for, hvordan de kunne støtte deres barn (forælder 2 og 4).

Barnets skole klædes i flere tilfælde på med de samme redskaber

Som en del af interviewene blev forældrene spurgt om, hvorvidt netværket og herunder medarbejdere i barnets skole blev klædt på med de samme eller andre greb eller redskaber for at kunne støtte barnet i skolen.

Som det fremgår af display 7.4, fortæller flere af forældrene, at terapeuten har arbejdet med skolen, men flere har svært ved at svare specifikt på, hvordan der er blevet arbejdet. Det skyldes, at flere af forældrene er usikre på, hvad familierapeuten og skolens leder, lærere og pædagoger præcist snakkede om til deres møder, og om eller hvordan skolens ansatte ændrede praksis i arbejdet med barnets eller den unges trivsel- og adfærdsproblemer. Forældrenes manglende viden skyldes dels, at terapeuten typisk stod for samtalerne med netværket og dels, at forældrene manglede overblik pga. mistrivsel i familien. Forældrene fokuserede på deres egen rolle, mens terapeuten var tovholder på samarbejdet med skolen og det øvrige netværk. Vi har ikke interviewet terapeuterne og har derfor ikke mulighed for at belyse deres faglige perspektiv på, hvordan de har arbejdet i de enkelte forløb, hvilket nok ville have nuanceret billedet. Størstedelen af forældrene fortæller således om varige positive udviklinger ift. barnet eller den unges skolegang, jf. display 7.2, men deres viden om, hvordan der konkret er blevet arbejdet, er på et mere overordnet niveau.

Display 7.5 Forældrenes beskrivelser af om og hvordan skolen klædes på med nye redskaber eller greb til at støtte op om barnets trivsel.

Familie	Forældrens beskrivelse af tiltag i skolen iværksat af Familie & Netværk
1	Familieterapeuten arbejdede for et skoleskift fremfor at forbedre skolens samspil med barnet. Den nye skole stillede andre krav til barnets skolegang, som blev "tilpasset" det, barnet kunne overkomme.
2	Forælderen ved ikke, om skolen (eller andre) blev præsenteret for redskaber, men oplevede ikke, at skolen ændrede praksis. Forældrens oplevelse var, at barnet blev mødt af krav, hun ikke kunne imødekomme.
3	Skolen bakkede op og fandt til fællesmøder med familieterapeuten, forældrene og myndighedsrådgiver frem til opnåelige krav for omfanget og form på barnets skolegang.
4	Barnet "går i en megagod skole", hvor der ikke var behov for nye redskaber til at håndtere barnets udfordringer.
5	Skolen lærte "pausetid" og strategier for, at barnet kunne overskue at blive i skolen og ikke gik hjem. Forælderen er dog usikker på, "hvor meget de bruger det".
6	Skolen "bakkede op" om indsatsen og fokuserede på at rose og anerkende barnet.
7	Er usikker på, om noget blev lavet om i skolens praksis. Men der var møder med skolen for at sikre, at deres praksis var samstemt med tilgangen i Familie & Netværk.

7.2.8 Opsummering

Hovedparten af forældrene oplever, at Familie & Netværk har gjort en markant positiv forskel for deres børns trivsel og adfærd både umiddelbart efter forløbet og op til et år efter, at indsatsen sluttede.

En enkelt forælder oplever, at det efter endt forløb har været vanskeligt at overføre redskaberne til nye situationer og problemer. Forælderen pointerer, at det er en af forklaringerne på, at barnets positive udvikling stoppede kort tid efter endt forløb.

De resterende forældre forklarer de positive forandringer for familien med, at samarbejdet med terapeuten har været gavnligt og hjulpet dem godt videre. Selvom indsatsen ikke har afhjulpet alle børnenes og familiernes udfordringer, så mærker hovedparten af forældrene en tro på, at de kan fastholde den gode udvikling. Det skyldes især, at de selv og fx skolelærere og bedsteforældre har fået nye greb og redskaber til, hvordan de kan håndtere udfordringerne og skabe mere hensigtsmæssige rammer for barnet, som dels virker forebyggende og dels imødekommer barnets behov bedre end tidligere.

Forløbet i Familie & Netværk har også bevirket, at langt de fleste forældre har fået nye perspektiver på deres børns adfærd og dermed en bedre forståelse for, hvad barnet har brug for. Langt de fleste forældre fortæller i den forbindelse, at de har holdt fast i denne forståelse efter endt indsats og været i stand til fortsat at anvende greb og redskaber. Samtidig kan de overføre og bruge redskaberne i nye situationer.

8 Konklusion

Evaluering af Familie & Netværk 2019-2023 viser, at indsatsen skaber mærkbare forandringer for børn og unge med betydelige og komplekse vanskeligheder. Det billede er konsistent på tværs af de kvantitative effektmål og de kvalitative interviews: Familie & Netværk er forbundet med signifikante forbedringer i børn og unges liv. De får det bedre, og mange kommer ud af kriminalitet og problematisk rusmiddelbrug. Derudover styrkes børn og unges tilknytning til skole og beskæftigelse samtidig med, at de får et mere aktivt og positivt fritidsliv.

Familie & Netværk bidrager til at styrke familiers ressourcer frem for alene at reducere problemer på kort sigt. At virkningerne, i vid udstrækning, holder et år efter afsluttet forløb, taler for, at der ikke blot er tale om midlertidige forbedringer, men at indsatsen bidrager til varige forandringer i familiernes hverdag. 9 ud af 10 forældre er tilfredse med Familie & Netværk, og 85 % kan bruge det, de har lært, et år efter forløbet sluttede. Forældrene beskriver, at nye forståelser af barnet, konkrete redskaber og netværksinddragelse bidrager til at skabe en bæredygtig forandring og støtte omkring familien.

Børnene og de unges trivsel øges

Analysen viser, at børnene og de unges trivsel, målt ved SDQ, forbedres markant. Vi kan se, at tyngden af barnets problemer reduceres samtidig med, at problemernes indvirkning på barnets eller den unges dagligdag falder. Ændringerne er statistisk signifikante. Særlig væsentligt er det, at andelen af børn og unge, som er i massiv mistrivsel, halveres i løbet af Familie & Netværksforløbet.

Tilknytningen til skole- og beskæftigelse styrkes

Børnene og de unge får styrket deres tilknytning til skole og beskæftigelse, mens de har et forløb i Familie & Netværk. Der er flere børn og unge, som får et skole- eller beskæftigelsestilbud, og de får markant mindre fravær. Andelen af børn og unge som altid eller næsten altid kommer i skole eller på job stiger fra 4 ud af 10 til næsten 8 ud af 10 gennem Familie & Netværk. Det er stabilt over tid, og Familie & Netværk skaber således en markant og vedvarende reduktion i fraværet. Den positive udvikling med, at flere får et skole- eller beskæftigelsestilbud i løbet af indsatsen, er dog næsten forsvundet et år efter afslutningen.

Børnene og de unge får et mere aktivt fritidsliv

Børnene og de unge får et mere aktivt fritidsliv. Andelen af børn og unge med fritidsaktiviteter fordobles fra 21 til 41 %, og andelen med fritidsjob fordobles fra 10 til 20 % fra opstart til afslutning af indsatsen.

Børn og unge kommer ud af kriminalitet og problematisk rusmiddelbrug

Familie & Netværk har positiv virkning på adfærden hos børn og unge. Det gælder for alle de adfærdstyper, vi har undersøgt, men i særdeleshed for kravafvisende og udadreagerende adfærd. Derudover halveres andelen af børn og unge, som har selvskadende adfærd, fra at udgøre 22 % til 10 %.

4 ud af 5 unge, som er involveret i kriminalitet, kommer ud af det i løbet af Familie & Netværk, mens 7 ud 10 unge kommer ud af deres problematiske rusmiddelforbrug. Virkningerne er stabile et år efter indsatsens afslutning.

Effektiv indsats på tværs af målgrupper

Det lykkes at skabe positive forandringer for de børn og unge, som henvises til Familie & Netværk i alle fire kommuner. Samtidig viser analysen, at indsatsen virker for alle de subgrupper af børn og unge, vi har undersøgt herunder på tværs af køn, alder og problemkompleksitet. Dette peger på, at indsatsen er gavnlige for en bred målgruppe og formår at fastholde et konsistent niveau på tværs af forskellige kommuner.

Der er nogle grupper af børn og unge, hvor indsatsen virker særlig godt, nemlig børn og unge, som: 1) trives meget dårligt i udgangspunktet, 2) er ældre end gennemsnittet i målgruppen, 3) har kriminalitetsproblemer eller et problematisk rusmiddelbrug ved opstart.

Hvordan lykkes Familie & Netværk med at skabe varige forandringer?

Interview med syv forældre bekræfter de kvantitative fund og tilføjer vigtige nuancer. Hovedparten af de interviewede forældre mener, at indsatsen har gjort en positiv forskel for deres børns trivsel og adfærd både umiddelbart efter forløbet og op til et år efter, at indsatsen sluttede.

Flere af forældrene kobler den positive udvikling for barnet og familien med den hjælp, de har modtaget i Familie & Netværk. De beskriver, hvordan de er kommet til at forstå barnets adfærd og har fået redskaber til at støtte deres børn mere hensigtsmæssigt. Hovedparten oplever, at disse kompetencer er varige og holder efter indsatsens afslutning. Inddragelse af fx skole og bedsteforældre fremhæves også som betydningsfuld, fordi det giver ro omkring barnet, at alle har og tager udgangspunkt i den samme forståelse af barnet.

Metodiske forbehold

Det er væsentligt at fortolke resultaterne med opmærksomhed på evalueringens metodiske begrænsninger. Udviklingen i kriminalitet og problematisk rusmiddelbrug skal tolkes med forsigtighed, da forskelle i de anvendte tidshorisonter betyder, at startmålingen ikke er direkte sammenlignelig med slut- og opfølgingsmålingerne.

Der indgår ikke en kontrolgruppe, hvorfor vi ikke med fuld sikkerhed kan fastslå, at alle observerede forbedringer udelukkende skyldes Familie & Netværk. Vi har forsøgt at sandsynliggøre kausaliteten gennem et mixed methods-design, hvor den kvalitative analyse i høj grad peger på, at forældrene tilskriver forandringerne Familie & Netværk.

Der kan også være frafald og måleusikkerhed, som påvirker, i hvor høj grad resultaterne kan overføres til andre børn og unge i lignende situationer. På trods af disse forbehold fremstår det samlede datagrundlag overbevisende. Kombinationen af statistisk signifikante forbedringer, som fastholdes over tid, og de kvalitative indsigter giver et solidt grundlag for at konkludere, at Familie & Netværk er en effektiv indsats for målgruppen.

Bilag A – frafaldsanalyse og robusthedstest

Tabel A1 Frafaldsanalyse

	Afslutning			6 mdr. opfølgning			12 mdr. opfølgning		
	Besvaret	Ikke-besvaret	Forskel	Besvaret	Ikke-besvaret	Forskel	Besvaret	Ikke-besvaret	Forskel
Andel drenge	59,5%	68%	-9%	61%	59,2%	2%	53,1%	52,5%	0,6%
Anbragt	7,9%	4%	4%	7%	8,2%	-1,2%	7,5%	7,8%	-0,3%
Antal problemadfærd	2,9	2,7	0,2	3,1	2,7	0,4*	3,1	2,7	0,4*
Antal diagnoser	1,1	0,9	0,2	1,2	0,9	0,33*	1,2	0,9	0,3*
Problemscore	19,8	20,6	-0,8	19,4	20,3	-0,9	19,5	20,2	-0,7
Påvirkningsscore	5,7	7,4	-1,7**	5,9	5,6	0,3	6	5,5	0,5
Andel skole/beskæftigelse	73%	80%	-7%	68%	77%	-9%*	69,9%	76,2%	-6,3%
Fravær (1-7)	4,7	3,7	1*	4,9	4,5	0,4	4,8	4,6	0,2
Problematisk rusmiddelbrug	22,2%	33,3%	-11%	22,4%	23,0%	-0,6%	21,8%	23,7%	-1,9%
Kriminalitet	27,1%	29,2%	-2%	24,6%	29,1%	-5%	24,0%	30,1%	-6,1%
Alder	13,3	14,3	-1	13,4	13,3	0,1	13,1	13,6	-0,5*

I tabel A1 ses en frafaldsanalyse, der sammenligner baselinekarakteristika for respondenter og ikke-respondenter ved de tre efterfølgende målinger. For hvert måletidspunkt sammenlignes de, der har besvaret det pågældende skema, med dem, der ikke har besvaret det. Formålet med frafaldsanalysen er at undersøge, om frafald er tilfældigt, eller om bestemte grupper systematisk falder fra.

Ved slutmålingen ses en signifikant forskel ift. fravær og påvirkningsscore. De, der har besvaret slutschemaet, havde ved opstart en lavere påvirkningsscore og var oftere i skole sammenlignet med dem, der ikke besvarede slutmålingen.

Ved 6 mdr. opfølgingsmålingen er der signifikant forskel på tre variable. De, der har besvaret 6-månedersschemaet, havde ved opstart flere problematiske adfærdstyper, flere diagnoser og havde i mindre grad skole/beskæftigelse sammenlignet med dem, der ikke besvarede 6-måneders opfølgningen.

Ved 12-måneders opfølgningen ses ligeledes signifikant forskel på tre variable. De, der har besvaret 12-månedersschemaet, havde ved opstart flere problematiske adfærdstyper, flere diagnoser og var yngre sammenlignet med dem, der ikke besvarede 12-måneders opfølgningen.

Ved slutmålingen er det således den tungere del af gruppen, som falder fra (højere påvirkningsscore og mindre fravær), mens det ved opfølgingsmålingerne er den lettere del af gruppen (færre problematiske adfærdstyper og færre diagnoser) samt ved 6 mdr. opfølgning en højere andel med skole/beskæftigelse, som falder fra. Desuden er de, der ikke besvarer 12 mdr. opfølgningsschemaet i gennemsnit et halvt år ældre end de, der ikke gør.

For at undersøge om dette systematiske frafald påvirker konklusionerne, er udviklingen over tid estimeret med tre mixed-effects modeller: (1) tid som eneste forklarende variabel, (2) justeret for køn, bopæl og alder, og (3) yderligere justeret for problemscore, påvirkningsscore, antal diagnoser og antal problematiske adfærdstyper. Hverken niveauer eller udviklingsmønstre ændres substantielt på tværs af modellerne (se tabel A2 og A3 nedenfor), hvilket indikerer at resultaterne er robuste over for det observerede systematiske frafald. Selvom frafaldet ikke er tilfældigt, driver det således ikke resultaterne. Den mest basale model rapporteres ovenfor i analysen (model 1), når der er tale om et mål med fire måletidspunkter, da denne giver en direkte og letforståelig beskrivelse af den faktiske udvikling i gruppen, mens parrede t-tests eller McNemar's test anvendes, når der er to måletidspunkter afhængig af variabelens måleniveau.

Table A2 Estimeret udvikling på tværs af tre mixed-effects modeller med tilfældigt intercept på individniveau (variable med fire tidsperioder)

Skole/beskæftigelse			
	Model 1	Model 2	Model 3
Start	73,2%	73,4%	77,6%
Afslutning	86,5%	86,5%	88,6%
6 mdr. opfølgning	79,5%	79,5%	82,2%
12 mdr. opfølgning	75%	74,7%	78,4%

Fravær			
	Model 1	Model 2	Model 3
Start	4,7	4,7	4,8
Afslutning	6	6	6
6 mdr. opfølgning	5,7	5,8	5,8
12 mdr. opfølgning	5,7	5,7	5,7

Kriminalitet			
	Model 1	Model 2	Model 3
Start	27,2%	27,1%	25,6%
Afslutning	6,7%	6,6%	6,5%
6 mdr. opfølgning	5,4%	5,1%	4,1%
12 mdr. opfølgning	5,4%	5,7%	5,6%

Problematiske rusmiddelbrug			
	Model 1	Model 2	Model 3
Start	22,8%	22,7%	20,6%
Afslutning	7,7%	7,5%	6,9%
6 mdr. opfølgning	6,4%	6%	5,1%
12 mdr. opfølgning	7,1%	7,3%	6,8%

Anbringelse			
	Model 1	Model 2	Model 3
Start	7,8%	7,7%	8%
Afslutning	12,1%	12%	11,4%
6 mdr. opfølgning	15,4%	14,7%	14,8%
12 mdr. opfølgning	13,8%	13,3%	13,4%

Anbringelsestruet			
	Model 1	Model 2	Model 3
Start	24,6%	24,6%	25,5%
Afslutning	9,5%	9,5%	10%
6 mdr. opfølgning	4,1%	3,9%	2,8%
12 mdr. opfølgning	7,2%	7,3%	6,3%

Model 1: tid som eneste forklarende variabel, Model 2: Justeret for køn, bopæl og alder ved opstart
 Model 3: Yderligere justeret for problemscore, påvirkningsscore, antal diagnoser og antal problematiske adfærdstyper ved opstart.

Tabel A3 Estimeret udvikling på tværs af tre mixed-effects modeller med tilfældigt intercept på individniveau (variable med to tidsperioder)

Påvirkningsscore			
	Model 1	Model 2	Model 3
Start	5,8	5,8	5,8
Afslutning	3,3	3,2	3,4

Problemscore			
	Model 1	Model 2	Model 3
Start	19,8	19,8	19,8
Afslutning	14,7	14,7	14,8

Fritidsaktivitet			
	Model 1	Model 2	Model 3
Start	20,5%	20,6%	22,2%
Afslutning	41,1%	41,1%	43,8%

Fritidsjob			
	Model 1	Model 2	Model 3
Start	9,2%	9,1%	9,5%
Afslutning	19,5%	19,5%	20,5%

Model 1: tid som eneste forklarende variabel,

Model 2: Justeret for køn, bopæl og alder ved opstart

Model 3: Yderligere justeret for problemscore, påvirkningsscore, antal diagnoser og antal problematiske adfærdstyper ved opstart. Dog ikke problem- og påvirkningsscore, når de udgør den afhængige variabel.

Bilag B: Udvikling på tværs af subgruppe

Tabel B1 Udvikling på tværs af subgrupper

Subgruppe		Problem-score	Påvirkningsscore	Skole/beskæftigelse	Fravær	Fritidsaktivitet	Fritidsjob	Problemdfærd (antal)
Køn	Piger	19,4 → 14,4	5,8 → 3,3	70,2% → 87%	4,6 → 6	18,9% → 38,9%	9,4% → 20,4%	3,2 → 1,7
	Drenge	19,4 → 14,6	5,5 → 3,2	74,6% → 86%	5 → 6,2	21,7% → 42,6%	8,8% → 22%	2,8 → 1,5
	Forskel	0,7	0,1	5,4 pp.	0,3	1 pp.	2,8pp	0,2
Alder	Yngre end gennemsnit	19,7 → 15,1	5,3 → 3,3	84,2% → 91,1	5,3 → 6,3	28,1% → 48,3%	1,5% → 10,8%	3,0 → 1,7
	Ældre end gennemsnit	19,6 → 14,0	5,9 → 3,2	63,8% → 82,7%	4,3 → 5,9	14,6% → 35,4%	11,0% → 24,4%	2,9 → 1,4
	Forskel	1	0,7 *	12 pp. **	0,5 *	0,7 pp.	4,2 pp.	0,06
Diagnose	Diagnosticeret	20,8 → 16,2	6,2 → 3,7	72,3% → 86,1%		19,9% → 43,3%	9% → 23,2%	3,1 → 1,8
	Ikke diagnosticeret	18,4 → 12,7	5 → 2,7	73,5% → 86,7%		21,2 → 38,9%	9,1% → 20,1%	2,7 → 1,4
	Forskel	1,2	0,2	0,6 pp.	0,2	5,7 pp.	3,2	0,01
Kriminalitet/rusmidler	Tilstede ved opstart	21 → 15	6 → 3,1	67,5% → 80,5%	4,4 → 6	12,3% → 40,3%	7,8% → 21,3%	3,2 → 1,7
	Ikke tilstede ved opstart	18,9 → 14,4	5,4 → 3,3	75,7% → 89,9%	5 → 6,2	24% → 43,4%	9,8% → 22%	2,8 → 1,5
	Forskel	1,4	0,8*	1,2 pp.	0,5*	9,5 pp.	1,3 pp.	0,2

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Tabel B2 Udvikling på tværs af kommuner

	Kommune 1	Kommune 2	Kommune 3	Kommune 4
Δ Problemscore	Start: 19,4	Start: 20,4	Start: 20,1	Start: 19,5
	Slut: 14,2	Slut: 14,6	Slut: 14,9	Slut: 13,6
	Δ: -5,2***	Δ: -4,8***	Δ: -5,1***	Δ: -5,9***
Δ Påvirkningsscore	Start: 5,7	Start: 5,3	Start: 5,7	Start: 5,6
	Slut: 3,2	Slut: 3,6	Slut: 3,4	Slut: 2,6
	Δ: -2,6***	Δ: -1,7***	Δ: -2,3***	Δ: -3***
Δ Skole/beskæftigelse	Start: 70,9%	Start: 70,1%	Start: 81,9%	Start: 65,4%
	Slut: 86,4%	Slut: 80,6%	Slut: 89,4	Slut: 96,2%
	Δ +15,5 pp.***	Δ: +10,4 pp.	Δ: +7,4 pp.	Δ: +30,8 pp.**
Δ Fravær	Start: 4,7	Start: 5,7	Start: 4,4	Start: 5,2
	Slut: 6,2	Slut: 6,6	Slut: 5,7	Slut: 6,3
	Δ: 1,4 ***	Δ: 0,9 ***	Δ: 1,3 ***	Δ: 1,1 **
Δ Problemadfærd	Start: 3	Start: 2,6	Start: 3,2	Start: 2,7
	Slut: 1,6	Slut: 1,7	Slut: 1,7	Slut: 1,3
	Δ: -1,4***	Δ: -0,9***	Δ: -1,5***	Δ: -1,4***
Δ Fritidsaktivitet	Start: 21,5%	Start: 23,9%	Start: 16%	Start: 23,1%
	Slut: 43,4%	Slut: 49,3%	Slut: 29,8%	Slut: 42,3%
	Δ: +21,9 pp.***	Δ: +25,4 pp.***	Δ: +13,8 pp.*	Δ: +19,2 pp.

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.